Alpullu Adı Nereden Geliyor?*

© Hüner Şencan, Haziran 2019

Bulgaristan'ın (veya Doğu Rumeli'nin) Vidin kasabasında 1919 yılında doğmuş olan Prof. Dr. Hasan Eren Alpullu kelimesiyle ilgili bilimsel bir makale yazarak kelimenin kökünü araştırmış. Evet, bir analiz yapmış ama vardığı sonuçlarda isabet ettiği kanısında değilim. Hasan hocamız "kişi adına" atıfta bulunuyor ve sözcüğün "Alpi" veya "Alpu" isminden türetilmiş olabileceğini düşünüyor. Çok eski tarihlerde Türkler arasında Alpu Han adlı bir kişiye rastlıyoruz. Bu yaklaşım kadim insanların güçlü hayvan adlarını kendilerine yakıştırmalarından kaynaklanan bir tutum. Hayvan adlarını alma özellikle Araplar arasında yaygınlık kazanmış. Fakat, Alpu sözcüğünün insanlara ad olarak verilmesi sık görülen bir olgu değil. Şurada, burada.. Tek, tük…

Etimolojik analizlerde daha derine inmek, kapsamlı çalışmalar yapmak gerekiyor. Sözcüklerin etimolojik kökeni, bazen bağlamdan kopar, farklı bir anlam kazanır. Bağlam çerçevesinde verilen adla tarihin derinliklerinden gelen etimolojik kökenin anlamları aynı olmayabilir...

Ben, Alpu sözcüğünün hem "bağlamsal", hem de "etimolojik" anlamlarını araştırıyor, konuyu netleştirmeye çalışıyorum.

Etimolojik anlam münhasıran bilim adamlarını ilgilendirir. Sıradan vatandaşlar bu açıklamaları gereksiz "bilgi yükü" olarak görürler. Bilim insanları ise, kelimelerin etimolojisini insanlığın gelişim serüveni, günümüz davranışlarının kilometre taşları olarak değerlendirirler.

Bağlamsal Analiz

Kısaca belirteyim. Ergene Nehri'nin bu bölümü coğrafi konumu ve tarım yapmaya uygun toprakları nedeniyle milattan önceki beş altı binli yıllarda dahi yerleşim yeri. Tarihsel geçmişi Neolitik dönemin son zamanlarına kadar ulaşıyor. Neolitik dönem, avcılıktan tarım toplumuna geçişi simgeleyen milattan önceki 10 binli yıllar ve kendi içinde de alt bölümleri var. Trakya'daki gelişim Neolitik dönemin son aşamasına rastlıyor.

Biz, yakın zamana, yani Osmanlı dönemine bakalım...

1361'de Alpullu ve Hayrabolu fethedildi. O zamanlarda dahi bu çevrede irili ufaklı bazı köyler vardı. Alpu veya Alpiye köyü, Ergene Nehri'nin dört km uzağında, kuzey yönünde yer alıyordu. Şimdiki Ergene Nehri'nin bir miktar güney bölümüne de taşarak, kuzeyinde yer alan tüm topraklar Alpu/Alpiye köyüne aitti. Çünkü Ergene Nehri tarih boyunca bu bölgede sürekli yatak değiştirmiştir.

Şimdiki Alpullu, eğer Ergene Köprüsü'nü nirengi noktası olarak ele alırsak 10 km'lik bir yarı çapta bölgenin merkezi geçiş yeri ve buluşma noktası konumunda idi. Güneyde Hayrabolu, Sinanlı ve Mandıra ile kuzeyde Pancarköy, Babaeski, Sofuhalil yolcuları; Batı yönünde Pehlivanköy, Keşan, Uzunköprü ve Doğu yönünde Çorlu, Karıştıran, Lüleburgaz yolcuları burada mola verip dinleniyorlardı.

---

* Yazı gelişme aşamasında… Yeni bilgi ve belgeler ortaya çıktıkça metin içeriğinde düzeltmeler yapmam gerekebilir. Alpullu'nun tarihine ilişkin bilgiler belli ölçüde kesinleşinceye kadar süreç devam edecek.

Samafor Mahallesi'nin hemen altında bu yüzden Deve Konakları adı verilen bir "menzil" veya "konaklama tesisi" yapılmıştı. Suyun kenarında, yeşillikler içinde ve yolların tam da kesişim noktasında…

Alpiye köyünden bir takım insanlar orada hancılık, deve bakıcılığı, buğday, arpa, yulaf gibi zahire ve süt ürünleri satışı yapıyorlardı. Ayrıca nehrin kenarına sonraki dönemlerde bir de un değirmeni yapılmıştı. Osmanlı zamanında "kervan menzillerinin" veya "konak yerlerinin" iaşe, ibade ve güvenliği en yakın köy halkına bırakılır, onlar sorumlu tutulurlardı. Böyle bir sistem vardı. Alpullu'dan sonra asıl duraklama "menzili", asıl "kervansaray" Lüleburgaz'da bulunuyordu.

Şimdiki Samafor Mahallesi'nde bulunan "Deve Konakları" adı verilen ve bir tür deve ahırlarının ve civar köylerden gelen satıcıların buluştuğu bu yer "köy türü bir yerleşim yeri" değildi ama, zaman içinde *küçük bir mahalle* haline gelmeye başlamıştı. "Menzil" adı verlen konaklama yerinde derme-çatma, duvarları kerpiçten yapılmış beş-on hane vardı ve burada yaşayan insanlar geçimlerini konaklama yapan kervan yolcularından sağlıyorlardı. Civardan gelen çiftçiler, buraya uğrayan gezici kervan tüccarlarıyla ticaret yapıp köylerine geri dönüyorlardı.

"Deve Konakları" sözü günümüze kadar ulaştı, fakat eskiden o bölgenin başka bir adı var mıydı bilmiyoruz. Mühimme Defterlerinde Babaeski'yle ilgili olarak *Küçük Alpullu* ve *Büyük Alpullu* şeklinde geçen sözcükler var. Deve Konakları mıntıkasının Küçük Alpullu olması gerekiyor. Çünkü demiryolu altındaki bu bölge Osmanlı'nın son zamanlarında Pancarköylülerle Mandıralılar arasında "*sizin arazinizdi, bizim arazimizdi*" tartışmasına sahne oluyor. Günümüzdeki Samafor Mahallesi'nin (Gülbahçe Mahallesi'nin) tarihini "Küçük Alpullu" dönemine kadar uzatabiliriz.

"Deve Konakları" adı verilen konaklama menzilinin veya "Küçük Alpullu'nun" Ergene'nin o mıntıkasında tam olarak hangi tarihte ortaya çıktığını bilmiyoruz.

Ergene'nin, Alpullu'dan Uzunköprüye kadar uzanan 45 km'lik bu mıntıkası tarih boyunca sürekli sıkıntılar içinde olmuş... O vakitler "feyezan" adı verilen sellerle boğuşmuş… Hatta söz konusu sıkıntılı bölgeyi Ergene'nin Meriçle birleştiği noktaya kadar uzatabiliriz. O zaman 90 km uzunluğunda dev bir taşkın sahasından söz ediyoruz demektir. Fakat Alpullu insanları bakışlarını o kadar uzağa götürmezler. Biz, şiddetli bir yağmur yağınca Düğüncülü'den başlar, Katranca'ya kadar "ne olmuş" ona bakarız… Daha öte bölgelerde cereyan eden sel taşkınları, orada yaşayan insanları ilgilendirir.

Tarihi kaderimiz haline gelen "sel taşkınlarını" nasıl önleyebiliriz?

Alpullu'da 24 metre olan Ergene Nehri'nin genişliğini 40 metreye ve Meriç birleşme noktasında 40 metre olan nehir genişliğini 80 metreye çıkarmadığımız sürece Ergene taşkın vermeye devam edecektir. Böyle bir projede belki iki, üç bin dekarlık çok verimli bir araziden vazgeçmek zorunda kalacağız ama bu sayede çevredeki toprakları çok daha etkin kullanmaya başlamış olacağız. Paramız yok, yatırım yapamıyoruz… Trakya'da tabiatla mücadele konusunda başarılı değiliz.

Alpullu'ya geri dönelim.

Çok eski tarihlerden beri yağan yağmurlar ve eriyen karlar nedeniyle ortaya çıkan "seller" Alpullu bölgesinde Ergene Nehri üzerine ağaçtan yapılmış olan köprüyü her defasında ya alıp götürür veya ona büyük ölçüde zarar verirmiş... İnsanlar her defasında köprüyü yeniden yapıyorlar veya zarar gören bölümlerini onarmaya çalışıyorlarmış. 1361'den 1560'a kadar 200 yıl

böyle geçmiş. Bölge köylerinde yaşayan çiftçiler sel nedeniyle uzun süre ulaşım ilişkisi kuramazlar, tarlalarını ekemezlermiş. Nihayet, bölge halkının usandırıcı şikayetlerine son vermek için Sokullu Mehmet Paşa ve o vakitler 80 yaşına gelmiş olan Koca Mimar Sinan bir araya gelmişler, sellerin halkın ulaşımını engellememesi için buraya taştan, güçlü bir köprü yapmaya karar vermişler.

1565'te Mimar Sinan Köprüsü yapılmış ve şimdiki Alpullu yerleşimi de, böylece yavaş yavaş ortaya çıkmaya, ete-kemiğe bürünmeye başlamış.

Düşüncem, Mimar Sinan'ın yapmış olduğu Ergene Köprüsü'nün aynı zamanda Alpullu'nun kuruluş tarihi olduğudur... Deve Konakları adı verilen kervan menzili Ergene Köprüsü'nün inşasından önce de var. Ve oraya *Küçük Alpullu* deniyor. Ancak Küçük Alpullu'nun talihi veya şansı Mimar Sinan Köprüsü'yle birlikte yaver gidiyor. Mimar Sinan Köprüsü Alpullu'nun "kuruluşu için" tarihsel bir dönüm noktası olarak ortaya çıkıyor. Mimar Sinan Köprüsü'nden önce, bölgedeki "Küçük Alpullu" var-yok mesabesinde iken köprüden sonra büyüyor, gelişiyor ve adından daha sık söz edilmeye başlanan bir yer oluyor. "Sönük bir yıldız" iken "parlayan yıldız" haline geliyor.

Değerlendirme yaparsak, heybetli taş köprünün yakın çevresi çok eski zamanlardan beri bir "menzil" veya "konaklama yeri"... Civarda yaşayan köylülerin oradan geçen gezici kervanlara hububat sattıkları, onlardan bir takım araç ve gereçleri satın aldıkları küçük çaplı bir Pazar yeri… Kervan sahiplerinin develerini dinlendirdikleri, karınlarını doyurdukları, handa bir kaç gece yatıp dinlendikleri... Bunun yanında "Büyük Alpullu" ve "Mandıra" çobanlarının hayvan sürülerini yaydıkları otlak yeri... Güreş meydanı, sık ağaçlardan oluşan koruluk mekanı, baharda halkın kıra çıkıp mesire yaptığı dinlenme ve eğlence yeri.

Deve Konakları, dört kilometre uzaklıktakı Büyük Alpullu (veya Alpiye) köyü ile Büyük Mandıra köyünün "Ergene Boyunda" yer alan "kervan menzili" idi. Büyük Alpullular, yani Pancarköylüler veya Alpiyeliler oraya Karabatak mevkiinde bulunan Çilingir Deresi kenarındaki "öküz arabası yolu" ile geliyorlardı. Sonraki dönemde Deve Konakları mevkii Mandıra ile Pancarköy arasında tartışma konusu olmuştur ama, o topraklar Pancarköy'ün veya Büyük Alpullu'nun arazisidir.

Ergene Boyunda konuşlanan "Deve Konakları" menzili, insanların toplu yaşadıkları veya örgütlendikleri bir yaşam merkezi değildi… Birkaç ev, lokanta, bir iki dükkan ve ardiye deposu ile birlikte onbeş yirmi deve ahırlarından oluşan bir külliye... İnsanların meskun oldukları asıl yaşam merkezi dört kilometre uzaklıkta yer alan "Alpiye" (Pancarköy) veya "Büyük Alpullu" isimli köydü..

1844 Temettuat Defteri bulgusuna kadar Büyük Alpullu'da Müslüman ve Hristiyan Rumların birlikte yaşamış olabileceklerini düşünüyordum. Fakat öyle değilmiş. Büyük Alpullu esas olarak bir Rum köyü imiş ve öyle anlaşılıyor ki Küçük Alpullu'daki deve menzilini de Rumlar işletiyorlardı. Bu arada kervanlarla gezen, ticaret işiyle uğraşan kişilerin Rum, Bulgar ve Yahudi olma ihtimalleri yüksek. Müslüman tüccarlar varsa bile sayıları az…

1565 yılından önce Ergene Köprüsü yakınında yer alan Deve Konakları adlı menzil muhtemelen bakımlı ve gelişmiş bir yer değildi. Sebebi seller… Çoğunlukla yaz aylarında çalışan bir konaklama yeriydi. Zaten kervan seferleri Mayıs ayında başlayıp Kasım ayı sonuna kadar devam ederdi.

"Küçük Alpullu" Menzili'nin bakımlı hale gelmesi, işlerliğinin artması Ergene Köprüsü'nün yapılmasıyla birlikte ortaya çıktı. Yüzden fazla işçi Ergene Köprüsü'nde iki seneden fazla çalışmış olabilir. İşçilere ve kalfalara çok yönlü hizmet verilmiş olmalı... Köprünün yapılması sırasında

ve sonrasında Deve Konakları menzilinde gezici kervanlara ve bölgedeki Rum tüccarlara verilen hizmet nedeniyle bölge daha işlevsel bir hale geldi. Köprü yapıldıktan sonra artan yolcu trafiği, köprünün yanına un değirmeni yapılması, çevre köylerin gelişmesi, kervan seferlerinin çoğalmasıyla birlikte Ergene Boyunda yer alan Rumların işlettiği "Deve Konakları" veya "Küçük Alpullu" yerleşmesi serpilip gelişmeye başladı.

1565 yılından önce, Ergene Boyu'nda şimdiki bulunduğu yer anlamında bir Alpullu yok… Samafor demiryolu altında at-deve ahırları ve hayvan bakıcılarının yaşadığı kerpiçten yapılmış, derme-çatma barakalar var. Buraya "Deve Konakları" veya "Küçük Alpullu" adı veriliyor… Çünkü dört km uzağında yer alan asıl yerleşim yeri "Büyük Alpullu köyü" veya Rum vatandaşların adlandırmasıyla "Alpiye"…

"Büyük Alpullu", "Küçük Alpullu" sözcüklerinin ilk ne zaman kullanılmaya başladığını bilmiyoruz. Türkçe olan "büyük" ve "küçük" sözcüklerinden mantıksal sonuç çıkarmak gerekirse 200 yıl öncesine, yani 1360'lı yıllara kadar uzanabiliriz. Osmanlı bu toprakları feth ettikten sonra kervan yolundaki bu menzili "Küçük Alpullu" şeklinde adlandırmış olabilir. Veya halk arasında zaman içinde böyle bir adın gelişmiş olması da ihtimal dahilinde…

Tarihsel geçmişi fetih yıllarına kadar uzanıyor olsa da "Küçük Alpullu" esas olarak Mimar Sinan Köprüsü'yle birlikte neşvü-nemâ buluyor. Serpiliyor, gelişiyor.. Civardaki ev ve dükkan sayısı artıyor. Ete-kemiğe bürünüyor. O halde günümüz Alpullu'su için bir kuruluş tarihi belirlemek gerekecekse onun Mimar Sinan Köprüsü ile birlikte "ayağa kalktığını" düşünebiliriz.

Şimdi dikkatimizi Büyük Alpullu'ya yöneltelim.

"Büyük Alpullu" için son dönemde, yani 1900'lü yıllarda yapılan haritalarda Alapiye sözcüğü kullanılmış.

"Alâpiye", sözcüğü Rum ismi değil, ancak büyük ölçüde Rumların kullanıyor olması, Rumların kendilerine mal etmesi nedeniyle öyle algılanıyor. 1900'lü yıllarda haritaların çizildiği dönemde bu haritaları Batılılar yapıyor. Uzmanlar o dönemde Türklerin değil, Rumların telaffuz biçimini haritalara işliyorlar. Veya Rumların "Alpiye" sözcüğünü bir anlamda Osmanlılaştırarak "Alapiya" yapıyorlar.

1864 Osmanlı Vilayet Nizamnamesi'nde köyün adı "Alpullu" şeklinde yazılmışken 1900'lü yıllarda köyün adı askeri haritalara niçin "Alapiye" şeklinde işleniyor?

Şöyle düşünebiliriz: Civar köylerde yaşayan Müslüman Türkler ile Alpullu köyünde yaşayan Rumlar köyün adını farklı şekillerde telaffuz ediyor, farklı şekillerde yazıyorlar. Türkler, Rumların yaşadığı bu köye *Alpullu* demişler. Rumlar ise *Alpiye* veya *Alapiya*…

Mimar Sinan Köprüsü'nün yapıldığı 1565 yılında köyün adını *Büyük Alpullu* şeklinde okuyup yazarken, ne oluyor ki yaklaşık 350 yıl sonra onu *Alapiye* şeklinde haritalara işliyoruz. Rumlardan mı etkileniyoruz?... Osmanlılar veya kendilerine görev verilen Batılı harita uzmanları 1900'lü yıllarda çizilen haritalara onu "Alpullu" olarak değil, "Alapiye" diye işliyorlar. Rumların söyleyiş biçiminden etkileniyorlar.

Öyle anlaşılıyor ki, Batılı harita uzmanları o dönemde köyün tarihte nasıl adlandırıldığını bilmediklerinden son dönemde geçerli olan Rumların söyleyiş biçimini dikkate alıyorlar.

Ne olursa olsun biz, Mimar Sinan Köprüsü zamanında kullanılan ve ayni zamanda 1864 Osmanlı Vilayet Nizamnamesi'nde geçen "Alpullu" kelimesini temel almak zorundayız. Zaten de öyle oluyor.

Günümüzde Yunanlılar bu sözcüğü *Alepli* (Αλεπλή) veya *Halep* diye telaffuz ediyorlar. Fakat, Osmanlının Rumları ile günümüz Rumlarının telaffuz biçimleri aynı değil.

Günümüz Bulgarları köye Alpulu (Алпулу) diyorlar. Onların geçmişteki telaffuz biçimleri de aynı. Ve galiba tarihsel söyleyiş biçimine en yakın olanı bu. Yabancılarda "şedde" adını verdiğimiz Arap alfabesindeki "hareke" olmadığından sözcüğü tek <le> harfiyle yazıyorlar. Onlar Alpulu, biz Alpullu diyoruz.

Sözcüğün 1565 yılındaki yazım biçimi önemli. "Yirmi dört numaralı Mühimme Defteri"nde geçen eski yazım biçimini dikkatle incelememiz gerekiyor. Değişik yazar ve uzmanlar Osmanlı harfleriyle yazılmış olan sözcüğü farklı şekillerde okumuşlar.

"Alpullu" şeklinde okuyanlar var.
"Alaplu" veya "Alpulu" şeklinde okuyanlar….

İkna olmak için, 1574 tarihine atıf yapan 24 numaralı Mühimme Defteri'ndeki orjinal yazım biçimini bizzat kendim kontrol ettim. Vardığım sonuç şu: Yazım biçim "Alpulu", fakat okunuşu "Alpullu"… Zaman içinde sözcüklerin yazım biçimleri değişebiliyor. 1574'te "Alpulu", 1844'te Alpullu ve 1864'te de "Alpullu" şeklinde... Halkın tarihten kelimeyi sözlü olarak nasıl taşıdığına bakmak zorundayız. 1574, 1844 ve 1864'teki yazım biçimlerinin halkın telaffuzunu daha iyi yansıttığını düşünüyorum.

1844-1845 yıllarını kapsayan Temettuat Defteri'nde yerleşim yeri adının Alpullu olduğu anlaşılıyor. O yıllarda Alpulluda 204 hane var[1] ve hane sayısı açısından civardaki köylerin en büyüğü. İlgili kaynakta Alpullu'daki tahmini nüfusun, beşle çarpılarak, 1020 ve hepsinin Gayri-Müslim olduğu belirtiliyor. İlginç bir şekilde o dönemde Lüleburgaz'ın köyleri arasında sadece Ahmet Bey, Turgut Bey ve Alpullu'nun tamamı Gayri-Müslim (Purodran, 2010, s. 37.) O yıllarda bölgedeki en verimli topraklar Gayrı-Müslimlerin elinde. Lüleburgaz'daki diğer 24 köy ve mahallede ise mevcut hanelerin tamamı Müslüman. Purodran'ın (2010) incelemelerine göre bölgede Müslüman ve Gayrı-Müslimlerin karışık yaşadığı yerler bulunmamakta (s. 37)… Lüleburgaz'da Müslüman sayısı 4125, Gayri-Müslimlerin sayısı ise 1910'dur. Müslümanlar %68,4 ile çoğunluğu oluşturmaktadır. Gayri-Müslim nüfus ise %31,6 oranındadır. Alpullu'da esas olarak Hristiyan Rumlar yaşıyor olduğundan köyün bir de papazı bulunmaktadır. Purodran'ın verdiği bilgilerden Alpullu'nun o yıllarda dokuz bin dönüm civarında toprağı olduğu; bunun 4500 dekarının ekildiği, 4200 dekarının ekilmediği, 250 dekarının meraya bırakıldığı ve 85 dekarının da bağ olduğu anlaşılmaktadır. Hane başına ortalama 50 dönüm toprak düşmektedir. Rum köylüler Alpullu'da büyük ölçüde buğday, yulaf, arpa ve çavdar yetiştirmektedirler. Bunun dışında 470 kile kadar da keten tohumu elde ettikleri kayıt altına alınmıştır.[2] Alpullu köyünde Toplam 7000 hayvan olduğu, bunun 1600'ünün büyükbaş, 5400'ünün ise küçükbaş olduğu tespit edilmiş... Hane başına yaklaşık 10 adet büyükbaş hayvan düşüyor olması Alpullu'nun sığır yetiştiricisi bir yer olduğunu gösteriyor. Aynı çalışmada, "*kara canavar* adı verilen domuz yetiştiriciliğinin Gayri-Müslimlerin yaşadığı Alpullu karyesinde yapılmakta olduğu." sözü ilginç bir saptama….

---

[1] Nihan Purodran, "Temettuat Defterlerine Göre Lüleburgaz'ın Sosyo-Ekonomik ve Demografik Yapısı", Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2010, ss. 57-116.

[2] Aynı, 78.

Alpu, Alpulu, Alpullu, Alapiye, Alepli, Halep, Alpiye…
Her kim, nasıl telaffuz ediyorsa etsin bu sözcük Osmanlı toplumuna Bizans zamanından kalan bir miras... Bölgede yaşayan Bizanslılar, Rumlar, Yahudiler ve Türkler o kelimeyi hep kendi dilleri çerçevesinde telaffuz ettiler, kendi dilleri çerçevesinde yazdılar.

Yerlere ve yörelere verilen toponomik sözcükler toplumların öz-malı değil… Tarihten tevarüs edilmiş anonim sözcükler.

İlk dönem Osmanlıları için feth edilen yerleşim yerlerinin adlarını bütünüyle değiştirmek öncelikli bir konu değil. Sadece "ağız" olarak, "söyleyiş biçimi" olarak değişiklik yapıyorlar. Örneğin Alpiye'yi *Alpullu* şeklinde telaffuz ediyorlar.

Zaman içinde sözcüklerin farklı yazılış ve söyleyiş biçimleri farklı etnik kimliklere sahip insanların değişik yazış ve telaffuz biçimlerinden kaynaklanıyor. Bazen de, ağız veya şive farklılığından…

Her söyleyiş ve yazış biçimi insanların kendi milleti, etnik kimliği, kendi boyu, ait olduğu siyasi, felsefi, dini, yöresel "boyu" için anlamlı… İnsanlar "kendi boyu'ndaki" büyüklerinin söyleyiş biçimine bakarak kelimeye Alpu, Alpulu, Alpullu, Alpiye, Alepli veya Halep diyorlar.

Konuya kafa yormak istemeyen "sıradan kişiler", ya Wikipedia'ya bakıyorlar veya çoğunluğun tercih ettiği telaffuz biçimine sarılıyorlar. Onlar, "en sık, en çok kullanılan yazım biçimi, en doğru olan yazım veya telaffuzdur" diye düşünüyorlar.

Osmanlıda da insicam yok…

Yazım ve telaffuz biçimleri tarihi süreç içinde sürekli değişikliğe uğruyor. Alpu, Alpiye, Alpulu kelimeleri zaman içinde *Alpullu* oluyor ve 1900'lü yıllarda ise *Alapiye*…

Halkın dilindeki söyleyiş biçimi ile "resmi bürokrasinin" 1900'lü yıllarda hazırladığı haritalara işlenen yazım biçimi farklılaşıyor.

Yoksa birileri veya Batılı harita uzmanları içimize "nifak tohumları mı saçmak istiyorlar?" Kanıt olmadan bunu söylemek istemem. Eni iyi tahminle, harita uzmanlarının köyün asıl adı olan Alpullu sözcüğünün farkında olmadıklarını söyleyebiliriz. Haritayı kontrol eden uzmanlarımız da bu küçük nüansı gözlerinden kaçırıyorlar.

Osmanlı-Rus savaşından sonra "Alpullu" sözcüğü, en azından o döneme ait askeri haritaları yapan uzmanların görüş alanı dışına çıkıyor. Bu topraklarda yaşayan Rumların kullandığı ifadelendirme, Rumların deyiş veya yazış biçimi güç kazanıyor: Alpiye-Alapiye
---
"Alpulu" veya "Alpullu" adı serüvenine geri dönelim.

"Romalı'ların" veya Romalılaşmış "Rum'ların" bir grup insanı bugün Pancarköy olarak adlandırdığımız o topraklarda tarihin çok eski zamanlarından beri varlar. Alpu, Alpulu veya Büyük Alpullu'nun kuruluş tarihi milattan önceki zamanlara kadar uzanıyor olabilir. Osmanlı zamanında Lüleburgaz-Babaeski-Hayrabolu üçgeni fethedilirken bu bölgenin tam ortasında yer alan büyük bir tarım merkezi vardı ve Osmanlı oraya Alpu, Alpulu veya Alpullu adını vermişti.

O yıllarda Rumların ne ad verdiklerini bilmiyoruz. Bu konuda elimizde kanıt yok. Belki Alpu, belki Alpiye, belki Alapiye diyorlardı.

"Büyük Alpulu" veya Rumların Osmanlı zamanındaki adlandırması olan "Alpiye" denen yerleşim yerine belli bir kuruluş tarihi biçmemiz olası değil.

Miladi yılların başlangıç tarihine kadar gitmemiz gerekiyor. Miladi 200'lü yıllarda bu bölgede Traklar yaşamışlar ve yücelttikleri liderlerini Höyük Tepe'ye gömmüşlerse Büyük Alpullu veya Alpiye en azından o tarihlerden beri var. Alpullu'daki Yarık Tepe / Höyük Tepe Büyük Alpullu'un en büyük kanıtı... Kuruluş yılına ilişkin tarih biçememekle birlikte söz konusu yerleşim yerinin tümülüs kalıtı ile "bayrak çekerek" *buradayız ve varız* demesini "doğuş miladı" olarak kabul edebiliriz. Alpiye veya Büyük Alpullu'nun kuruluşu miladi 100'lü, 200'lü tarihlere kadar uzanıyor. Höyük Tepe'yi yapabilen bir kültürün orada en azından iki yüz yıllık bir geçmişi olsa gerektir. Kısa hesap, Büyük Alpullu'nun "bayrak çekim" tarihi "sıfır" noktası ile başlıyor. Daha önceki yerleşim zamanlarını da dikkate alabiliriz ama "kanıt" ve "eser bırakma" faktörü açısından Büyük Alpullu veya Alpiye'nin neredeyse 2000 yıllık bir köy olduğunu söyleyebiliriz.

Alpulu, Alpullu
Alpiye, Alapiye

Bu sözcüklerinin hepsinin anlamı "tümülüsü olan yer" demek… Yani "Yarık Tepesi"… Yani, Höyüğü… Aslında Küçük Alpullu'nun Yarık Tepesi, Pancarköy'ün Yarık Tepesi'dir… Veya Büyük Alpullu'nun… Fakat, Düğüncülü'nün değil… Çok ilginç…

Küçük Alpullu Ergene üzerindeki "Koca Mimar Sinan Köprüsü'yle" özdeş…
Büyük Alpullu bölgedeki "Trak obası liderinin mezarı olan Yüce Tümülüsüyle"…

Yakın zamana geri dönelim…

Osmanlının Lüleburgaz, Babaeski ve Hayrabolu üçgenindeki bu toprakları fethetmesinden sonra 516 yıl emniyet içinde yaşıyoruz. Ve sonra zorlu yıllar geliyor. Trakya bölgesi kaçınılmaz olarak dört önemli savaşın etkisinde kalıyor: 1293 Harbi, Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve onun uzantısı niteliğinde İstiklal Savaşı.

1293 Harbi

İnsanlarımız 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşını Rumi takvimi temel alarak "93 Harbi" şeklinde adlandırır, biz de aynı ifadeyi kullanalım.

93 Harbi'nde, her savaşta olduğu gibi önemli yer değişimleri olur. Bir taraftan "kaçmalar" veya "yer boşaltmaları" ve diğer taraftan "işgaller" ve "yeni insan yerleştirmeleri"... Hacısalihoğlu (2008)'nun bildirdiğine göre 93 Harbi esnasında Trakya'da Osmanlı orduları tarafından zarar verilen Bulgar köyleri yanında, Rus ordusu ve Bulgar gönüllüleri tarafından çok sayıda Müslüman köyü de tahrip edilmiştir. Savaş esnasında kitlesel göçler yaşanmıştır. Bu savaşta göç edenlere "Doksanüç Muhacirleri" adı verilir (s. 44).[3] Edirne civarına gelen göçmenlerin trene binmek için birbirlerini ezdiği, çok sayıda kadın ve çocuğun öldüğü, birçoğunun soğuktan donduğu belirtilir.

---

[3] Mehmet Hacısalihoğlu, *Doğu Rumeli'de Kayıp Köyler*. Bağlam Yayınevi, İstanbul, 2018.

Aynı kaynağa göre Ocak 1878 tarihinde Balkanlar ve Trakya'nın Rus ordularının eline geçmesiyle birlikte göçmenlerin Anadolu'ya geçmeye başladıklarını görüyoruz. Trakya büyük ölçüde boşaltılmıştır. 93 Harbi döneminde 500 bin Türk katledilmiş, açlık veya hastalık nedeniyle ölmüştür… Bir milyondan fazla insan göç etmek zorunda kalmıştır (s. 46). İmzalanan Ayastefenos Antlaşması'yla Müslümanların ellerindeki silahlar toplanmış Bulgarlara verilmiştir. Müslüman halk üzerinde büyük baskı kurulmuştur.

93 Harbi'ni takip eden 30 yıllık süre çok sıkıntılı bir dönem…. Yerinden, yurdundan kaçan Müslümanların 100 bin kadarı savaştan sonra topraklarına geri dönüyorlar ama artık o bölgede rahat yaşama imkanı kalmamıştır…

Karışıklıklar ve karmaşa… Sonunda Balkan Savaşı kapıya dayanıyor.

Balkan Savaşı

1912 yılında Bulgaristan, Yunanistan, Sırbistan ve Karadağ, mahşerin dört atlısı, "Balkan İttifakını" kurarak Osmanlıya savaş ilan ediyorlar.

Hacısalihoğlu (2008)'nun bildirdiğine göre Bulgar orduları Edirne'yi alarak Çatalca'ya kadar geliyor. 200 bin kayıp veriyoruz. Bulgarların saldırısıyla birlikte büyük Müslüman göçü başlıyor. Aynı şekilde Rumlar da göç ediyorlar. Çünkü hem Türklere hem de Rumlara zarar veriyorlar. 1913 yılında Bulgaristan'la mübadele anlaşması yapılıyor ve sınırdan 15 km mesafedeki halk karşılıklı olarak yer değiştiriyor. Bu sırada 30 bin civarında insan evini-barkını toplayıp taşınıyor. Sıkıntılar ve sıkıntılar...

Çok sayıda Rum Yunanistan'a göç ediyor (ss. 60-61). 1913 yılında Babaeski kaymakamı Yâni Efendi Alpullu ve civarındaki köylerde yaşayan Rumları Yunanistan'a göç etmeye davet ediyor. İttihat ve Terakki hükümetinin politikası da bu yönde... Gitsinler isteniyor. Ticaretin, Rumların ve Ermenilerin elinden alınması Müslümanların eline verilmesi arzu ediliyor (Hacısalihoğlu, 2008).

Milletler kendilerine karşı objektif olamazlar. Bu gerçeği göz önünde bulundurarak bir Yunan Web sitesinde[4] yer alan şu bilgiyi değerlendirmemiz gerekiyor:

> "*Balkan Savaşı sırasında Alepli'de, Türkler tarafından 250 ev yakıldı, 109 köylü öldürüldü. Tahıllar ateşe verildi, 50 çift öküz ve 2000 koyun Türk ordusu tarafından alındı. 1914'teki zulüm sırasında bütün köy kovuldu ve Yunanistan'a kaçmak zorunda kaldık. Daha sonra bazıları Doğu Trakya'daki evlerine geri döndü. Ancak, Trakya'daki durum güvenli olmadığından, vatanlarını ne kadar sevseler de, 1918'de tekrar ayrılmak zorunda kaldılar… Doğu Trakya'ya dönüş 1920'de serbest bırakıldığında geri dönüş arzusu uyandı. İnsanlar evlerini, tarlalarını, üzüm bağlarını, meralarını, babalarının mezarlarını, kiliselerini terk etmek istemediler. Ancak 1922'de Trakyalılar kendi topraklarını tekrar terk ettiler, zulmedildiler*."

Bu bilgiler ne kadar doğrudur bilmiyoruz. "Alpullu'dan 250 ev" deniyor, acaba 25 rakamının yanına bir sıfır mı ilave edildi… Birisi söylemiş veya yazmış… Ne kadar doğrudur? Bağımsız kaynaklarca doğrulamış mı? Elin oğlu yazıp çiziyor, propogandasını yapıyor.

Biz, olguları yazan ve propaganda yapmaya önem veren bir millet değiliz. Muhtemelen Yunanlı vatandaşa dedesi anlatmış, o da yazmıştır. Göç süreçleriyle ilgili bilgiler doğru olabilir ama kayıp rakamları her zaman abartılıp dram yaratılmaya çalışılıyor.

---

[4] Pedinus'un Tarihi, http://www.pedino.gr/history, (Erişim tarihi: 5.5.2019). ve *Persecution of the Greeks in Turkey*, 1914-1918. Londra, Hesperia Press, 1919.

Birinci Dünya Savaşı

Temmuz 1914'te başlayan bu savaşta Osmanlı devleti Bulgaristan, Avusturya-Macaristan ve Almanya'nın müttefiki olarak savaşa giriyor. Karşılarında önceleri İngilitre, Rusya, Faransa devletleri varken daha sonra İtalya ve ABD'de bu gruba giriyor. Peker'in (2018) belirttiğine göre, Osmanlı Devleti, Bulgaristan'ın savaş girmesini teşvik etmek için Dimetoka ve Meriç Nehri'nin öte yakasındaki toprakları Bulgaristan'a bırakmış. Bu arada Enver Bey savaş sonrası Batı Trakya'yı geri almak için, Almanlarla anlaşma yapmış. Bulgaristan'ın savaşa girmesi üzerine Alman askerleriyle silah ve malzemeleri Osmanlı Devletine akmaya başlamış.[5]

Birinci Dünya Savaşı sırasında esas mücadele Batı Trakya olarak kabul edilen Mesta ile Meriç nehirleri arasındaki toprakların kazanılması için verilmiş ama başarılı olunamamış.

İstiklal Savaşı ve Lozan'dan sonra 1923 yılında Yunanistan ile yapılan Mübadele anlaşması sonucunda Makedonya ve Teselya'daki Müslümanlar Türkiye'ye getirilmişler, Anadolu ve Trakya'daki Ortodoks Hristiyanlar da Yunanistan'a gönderilmişler. Cumhuriyetten sonra 1992 yılına kadar Balkanlar veya Rumeli topraklarından Türkiye'ye göç eden muhacir sayısının bir milyon civarında olduğu belirtiliyor.[6]

Osmanlı bu savaşta sekiz cephede birden savaşmış. Kafkasya, Çanakkale, Sina-Filistin, Hicaz, Irak, İran, Galiçya ve Makedonya cepheleri. 1916 Galiçya Savaşı sırasında Alpullu tren istasyonunun asker sevkiyatı konusunda önemli bir işlevi oluyor. Birinci Dünya Savaşı sırasında Çanakkale, Kuttul Amare gibi çeşitli cephelerde başarılı olmamıza karşın mağlup olarak çıkmışız.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Trakya'nın gözü hep Çanakkale'de olmuş. Çanakkale aracılığıyla İstanbul'u ve Trakya'yı korumaya çalışmışız.

İstiklal Savaşı ve Trakyanın İşgali

Birinci Dünya Savaşı 1918'de bitince Mondros Mütarekesi imzalanıyor. Trakya'nın işgali, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra gerçekleştiriliyor. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra,Edirne-İstanbul demiryolunu kontrol etmek üzere bir Fransız alayı Trakya'ya yerleşmiş. Fransızlarla Yunanlılar arasında yapılan antlaşma ile Kuleliburgaz'dan başlayp Hadımköy'e kadar uzanan tren hattı Yunan ordusunun gözetimine verilmiş ve 14 Ocak 1919 tarihinden itibaren bütün demiryolu istasyonları Yunanlar tarafından işgal edilmiş. Yunanlılar her istasyona, o yerin büyüklüğüne göre büyük birlikler veya küçük müfrezeler yerleştirmişler. Birinci Koloordu komutanı Cafer Tayyar Paşa bu gelişmeler karşısında Edirne'de sıkıyönetim ve seferberlik ilan etmiş. Trakya Paşaeli ve Müdafai Hukuk Cemiyeti kurulmuş ve Yunanlılarla mücadeleye başlanmış. Bu arada İtilaf devletleri Doğu Trakya ve Edirne'yi Yunanistan'a bırakmaya karar vermişler. Yunanlılar 24 Temmuz 1920'de Edirne'yi ele geçirmişler. 15 Ekim 1922'de imzalanan Mudanya Ateşkes Anlaşması'ndan sonra Yunanlılar Trakya'yı boşaltmışlar.

Bu kısa özet şunun için önemli. Yunanlılar, iki yılı aşkın "işgal süresi içinde" çok sayıda Rumu Trakya'daki köylere yerleştirmişler. Trakya'da huzursuzluk çıkaracak faaliyetlere girişmişler.

---

[5] Ekrem Hayri Peker, 1.Dünya Savaşı'nda Batı Trakya, https://www.belgeseltarih.com/1-dunya-savasinda-bati-trakya/, (9.5.2019).

[6] Hacısalihoğlu, s. 65.

Çevik'in (2015) bildirdiğine göre, "Rumlar çeteler kurarak Trakya'da asayişi bozmakta, Türkleri mümkün olduğu kadar zarara sokmakta, tedirgin etmekte, yabancı müdahaleye yol açacak bir durum hazırlamaya çalışmaktaydı. Asayişin olmadığını göstermek için Hristiyan vatandaşlar sabahlara kadar evlerinden silah atarlar ve Müslüman halkı da kışkırtarak onlara da silah attırırlardı".[7] Yunanlılar ve Rumlar bu dönemde bir taraftan bölgedeki Türkleri tehcire zorlamışlar ve diğer taraftan da kendi akrabalarını veya soydaşlarını Alpullu, Babaeski, Lüleburgaz, Edirne gibi şehirlere yerleştirerek nüfus sayısını arttırmaya çalışmışlar...

Savaşların Genel Değerlendirmesi

Görüyoruz ki, 93 Harbi, Balkan Harbi, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşı sırasında insanlar sürekli göçlere maruz kalmışlar. Bu yüzden Trakya'da kökleri uzun yıllara dayanan Türk, Bulgar, Yahudi veya Rum "yerli halktan kişileri" bulmak zordur. Savaşların neden olduğu göçler, herkesi bölgenin yerlisi olmayan göç etmiş insanlar haline getirmiştir.

Göç hadisesi, düşmanla savaşmasak bile İkinci Dünya Savaşı sırasında da yaşanmıştır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, yani 1941 yılında, Almanların Yunanistan'ın Gümülcine şehrini almaları üzerine çok sayıda varlıklı aile İstanbul'a veya Anadolu'ya göçetmişlerdir. Rahmetli babam o yıllarda Trakya'nın boşaldığını söylerdi. Yapılan araştırmalar, Trakya halkının en az yüzde otuz oranında II. Dünya Savaşı yıllarda Trakya'dan ayrıldığını veya göç ettiğini göstermektedir.

1864 yılında Osmanlı devleti, Rumeli topraklarındaki yerleşim yerlerinin idari sınırlarında düzenleme yapıyor... Adına "1864 Vilayet Nizamnamesi" deniyor... O düzenlemede köyün adı "Alpullu" şeklinde geçiyor. Alpullu, bir "bucak"… Sözcüğü, "merkezi köy" veya "büyük köy" olarak anlayabiliriz.

Fakat her nasıl oluyorsa, 1900'lü yılların başında yapılan Osmanlı askerî haritalarına köyümüzün adı "Alâpiye" şeklinde işleniyor… Oysa 1890'lı yıllarda Edirne'de çıkan bir gazetede köyün adı Alpullu... 1880'li yıllarda da öyle... Son dönem Osmanlı askeri haritası işi bozuyor, insanların kafasını karıştırıyor.

Pancarköy'ün 50 bin dönümlük arazisi

Haritaları yabancılara çizdirmemeliyiz. Kendimiz çizmeli, nasıl çizileceğini öğrenmeliyiz. Haritaların toponomiyi doğru temsil etmesi kadar önemli olan bir diğer konu yerleşim yeri adlarının "bizim verdiğimiz" adlar olması...

Alpiye veya Alpullu adı verilen köyün sahip olduğu toprakların büyüklüğü ne idi? 1844 Temettuat defterine göre dokuz bin dönüm… Haydi 10 bin dönüm olsun… Fakat zaman içinde ve özellikle 93 Harbi'nden sonra köy arazisinin arttığını veya genişlediğini düşünüyorum. Bunu söylerken köyün "doğal sınırlarını" dikkate alıyorum. Alpullu arazisi, muhtemelen Babaeski'nin Çilingir Deresi ile Kırıkköy Deresi arasında uzanıyordu ve bu alanın büyüklüğü 50 bin dönüm… Günümüzdeki sarımsaklı çifliğinin üç katı büyüklüğünde... Fakat Balkan, Birinci Dünya ve İstiklal Savaşı yıllarında Rumların bölgeden Yunanistan'a göç etmeleriyle birlikte söz konusu topraklar tekrar küçülmüş, bir kısmı civar köylerin hakimiyetine geçmiş olmalı.

---

[7] Akif Çevik, Trakya Paşaeli Cemiyeti ve Lüleburgaz–Edirne Kongreleri, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2015.

Dikkat…

Sadece "nostalji" olsun diye Rumların kullandığı telaffuz biçimini yeni açtığımız ticarethanemize ad olarak vermek, "tekin" bir davranış değil... Onların teknelerine su taşımış oluyoruz... İsim seçerken dikkatli olmakta yarar var. Alpiye'den yana mısın, yoksa Alpullu'dan mı?

"Küçük Alpullu" ve "Büyük Alpullu" adlarının ortaya çıkmasını temin eden olay Deve Konakları menzili… Mimar Sinan Köprüsü'nün yapılmasıyla birlikte "Köprübaşı" terimi güç kazanıyor. 1873 yılında tamamlanan Edirne-İstanbul demiryolu ile Köprübaşı mahalle haline gelmeye başlıyor ve o yıllarda "Küçük Alpullu ve Büyük Alpullu" terimleri artık kullanılmaz olmuş. "Alpullu İstasyonu" sözcüğünün yıldızı parlıyor.

Osmanlı devlet yetkilileri ve demiryolu ihalesini alan şirket, tarihi Alpullu Köyü yakınına bir istasyon binası yapmayı uygun görüyorlar. Çünkü o bölge yolların buluşma merkezi konumunda... Büyük Alpullu köyü iç bölgede kalmış iken, uzantısı olan Küçük Alpullu Ergene kenarında sahil şehri konumunda… Tren yolcuları Küçük Alpullu'da iniyorlar ve nereye gideceklerse yine oradan trene biniyorlar. Mandıra, Sinanlı, Düğüncülü, Katranca, Babaeski, Pancarköy insanlarının dilinde artık hep Alpullu sözcüğü vardır. Alpullu diyorlar ama Büyük Alpullu'yu değil, Küçük Alpullu'yu kast ediyorlar. Zihinlerinde, coğrafi mekan olarak, Ergene Köprüsü'nün ve İstasyon Binası'nın bulunduğu yerin imgesi vardır.

Miladi tarih itibariyle;

100'de Alpu veya Alpiye (Tümülüs köyü anlamında)

1361'de Alpulu ve Alpiye

1565'te Küçük Alpulu-Büyük Alpulu ve Alpiye

1844'te Alpu**ll**u ve Alpiye

1864'te Alpu**ll**u ve Alpiye

1873'te yapılan tren yolu ile Alpullu sözcüğü yıldızının parlaması…. O yıllarda bir baraka veya ağaç vagon içinde hizmet veren Alpullu İstasyonu ortaya çıkıyor.

1900'lü yıllarda yapılan Osmanlı askeri haritalarına Büyük Alpullu, "Alâpiye" diye işleniyor…

1908 veya 1910'da Alpullu Tren İstasyon Binası kagir bina olarak yapılıyor ve buraya "Babaeski İstasyonu" adı veriliyor. Halk Alpullu İstasyonu derken resmi belgelere Babaeski İstasyonu olarak işleniyor.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri

Osmanlı DHUD. 4 10 Babaeski istasyonunun ismini Alpullu olarak değiştirildi. H-22-05-1330

Osmanlı Y.A..RES. 5 61 Kırklareli (Kırklareli) sancağı mülhakatından Baba-ı Atîk kazasında Alpullu mevkiinde Padişah'ın ismine izafeten bir köy inşası. H-02-06-1297

Belgeyi sağlayan Mehmetali Alacagöz, Devlet Arşivleri Uzmanı, 2018.
Bu belgeye göre Babaeski İstasyonu'nun adı 9.5.1912 tarihinde değişmiş.
İkinci belgeye göre 1881 yılında Alpullu mevkiinde Padişahın ismine izafeten bir köy inşa edilmesi planlanmış. O yılda devletin başında II. Abdülhamit var.
Babaeski'ye 23 km uzaklıktaki Hamitabat köyü o yıllarda kurulmuş olabilir.
"Ben Molla Ahmet'ten sadece kara kalem çizimi ile yapılmış, hala kendileşmemiş bir resimle; İkinci Abdülhamit tarafından verilmiş Kurun-ı Kerim'i hatırlıyorum. ... Fleme Destanı'ndan sonra da köylünün Hamitabat'a kurduklarını Aktamur, "eğer Padişah İkinci Abdülhamit: 'Karacağaç köye öyle bir ad verin ki, köylünün yapabileceğinden adım da anılsın' koydum ona olmasaydı," belki bizim köylümüzün adı da SALUR KÖYÜ olarak düşünecei idiyle." Aktamur Selim Tunur, http://www.hamitabat.com – Hamit Âbîd – Allah Abîd demek Anlamı, Allah'ın memur ettiği köy... (Aynı zamanda Sultan Abdülhamid'e de atıf var.)

1911'de Alpullu-Kırklareli demiryolu hattı kapsamında Babaeski İstasyonu'nun açılışı yapılıyor. Böylece iki tane Babaeski İstasyonu ortaya çıkıyor.

1912'de gerçek Babaeski İstasyonunun yapılmasıyla birlikte Ergene kıyısında Alpullu İstasyonu sözcüğüne geri dönülüyor (9 Mayıs 1912 tarihli / Hicri 22.5.1330) arşiv belgesine bakınız).

1930 Mayıs ayında Alpullu İstasyonu'na "Şekerköy İstasyonu" adı veriliyor.

1930 Aralık ayında Atatürk'ün uyarısıyla "Alpullu İstasyonu" sözcüğüne ve yerleşim yerinin adının da Alpullu olması düşüncesine geri dönülüyor.

1932 yılında Büyük Alpullu'nun adı "Pancarköy" olarak değiştiriliyor.

1930 ve 1932 yıllarından itibâren artık yeni bir kullanıma sahibiz. "Küçük Alpullu" Alpullu'dur ve büyük Alpullu ise "Pancarköy"...

Devlet arşivlerindeki bir belgeye göre 1881 yılında Rumların yaşadığı "Alpullu havalisinde yeni bir yerleşim yeri oluşturulması ve oraya Hamidabad isiminin verilmesi" planlanıyor. Bu ifadeye göre Alpullu topraklarının o yıllarda oldukça geniş olduğunu anlıyoruz. Bu yüzden 50 bin dönüm olarak tahmin ettik. İkinci Abdülhamit zamanında düşünülen bu proje gerçekleşiyor ve Kırıkköy'ün kuzeyindeki bir yere padişahın adına izafeten Hamitabat adlı yeni bir köy kuruluyor.

Osmanlı-Rus savaşında Ruslar İstanbul'daki Yeşilköy semtine kadar geliyorlar. Bütün Trakya işgal edilmiş. İnsanlarımız şehit olmuşlar, topraklarımızı savunamamış geri çekilmişiz. Müslüman halk köyleri büyük ölçüde boşaltmış. Kendilerini savunabilecekleri merkez kasabalarda toplanmaya çalışmışlar. Yerleşim yerleri Rumların inisiyatifine geçmiş. Böyle olunca Yunanistan'dan ve çevre köylerden yakın akrabalarını ve komşularını yanlarına davet etmişler... Bu gelişmelerden Alpiye köyü de nasibini almış. Köy, Rum yerleşim yeri olma özelliğini savaş sonrasında daha da pekiştirmiş.

Tâ ki Balkan Savaşı'nın çıkışına kadar...

Osmanlı-Rus Savaşı'ndan Balkan Savaşına kadar geçen 30 yıllık sürede Alpullu Köyü'nde yaşayan Rumlar oraya iyice kök salmışlar...

Bu tarihlerde Balkan toprakları yine karışıktır, Balkan Savaşı koptu, kopmak üzeredir.

Havanın kararması, savaş bulutlarının yoğunlaşması üzerine her iki tarafta da göç hareketleri başlar. Alpullu'daki Rumlar hayatlarından endişe edip Yunanistan'a kaçarlar… Aynı şekilde Doğu ve Batı Rumeli'deki Türkler de Meriç'in beri yakasına çekilirler.

1912 veya 1914 yılında Bulgaristan'dan göç eden 80 Türk ailesi Rumların boşalttığı Alpullu köyüne yerleşirler. Böylece eski Rum köyü Türkleşmeye ve İslamlaşmaya başlar.

Balkan Savaşı'nı takip eden yıllarda Alpullu Köyü'ne olan göçler daha da hızlanır. Rumların Alpiye veya Alapiye şeklindeki telaffuz biçimi iptal edilerek Türklerin eski kullanım biçimi olan Alpullu sözcüğü yaygınlık kazanır.

Alpiye veya Alpullu yerleşmesi, kendilerini Yunan milleti olarak adlandıran Rumların kurduğu bir köy değil...

Alpu veya Alpiye köyü Sultan Murat Hüdavendigâr'ın 1361'de Hayrabolu'yu feth ettiği zamanlarda dahi var... Burası tarih boyunca ovalık ve sulak bir arazi olması nedeniyle iki bin yıllık geçmişe sahip... Küçük derelerin yanında, su debisi yüksek, yazın hiç kurumayan Erginos isimli berrak bir nehri var. Traklar zamanından beri meskun mahal olarak kullanılıyor.

Alpiye veya Alpulu, hiç bir şey nedeniyle değil, "tümülüsü" nedeniyle Alpullu.

Alpullu ve civarındaki topraklar iki kez feth edilmiş…. İlki Süleyman Paşa tarafından 1358 yılında gerçekleştirilmiş, O yıllarda Edirne'ye kadar olan topraklar alınmış... Fakat Süleyman Paşa'nın talihsiz bir kaza nedeniyle ölümünden sonra bu yerler Bizanslılar tarafından tekrar ele geçirilmiş…

Süleyman Paşa'dan sonra yerine Sultan Murat Hüdavendigar geçiyor….

Alpullu ve civarındaki toprakların ikinci fethi üç sene sonra, hızla toprlanmış olan Sultan Murat Hüdavendigar zamanında gerçekleşiyor... Hüdavendigar ordusunu üç kola ayırmış ve her birinin başına o zamanlar Akıncı Beyi adı verilen üstün nitelikli generallerini yerleştirmiş. Paşa Yiğit, Hacı İlbey, Evrenos Bey, Lala Şahin Bey ve Balaban Beyler…

Alpullu ve civarındaki topraklar en azından 660 yıldır bizim...

Keşan'a giderken Paşa Yiğit adlı bir belde var. Murat Hüdavendigar bu toprakları ona "dirlik" olarak vermiş. Diriltsin, ihya etsin, devlete destek olsun, asker beslesin ve savaşlarda orduya imkan sağlasın diye... Paşa Yiğit'in mezarı Makedonya'nın başkenti Üsküp'te...

Balaban Bey ve diğer beylerin mezarları nerede, bilmiyorum. Balaban beyin Makedonya'nın başkenti Üsküp'te kendi adıyla anılan bir camisi var.

Sözcüğün Orijinali Alpu mu yoksa Alpiya mı?

Traklar veya en azından Bizanslılar zamanına kadar gitmemiz lazım ki orijinal telaffuz biçimini öğrenelim. Bu mümkün değil... Eski Rumların Alpiya şeklindeki telaffuz biçimi orijinal olmayabilir. Nitekim günümüzde *Alpiye/Alpiya* demeyi bırakmışlar *Alepli* diye telaffuz ediyorlar.

Talihsiz bir alışkanlığımız var. Bu yaklaşım bilim insanlarında da görülüyor. Toponomi veya şahıs isimlerini Batılıların ağzından okuyoruz Özellikle de Latince yazılış biçiminden.

Tarihi süreçte insanlarımızın diline yapışmış olanın yerine Wikipedia'nın yazmış olduğu telaffuz biçimini kabulleniyoruz. Bilim dilinde buna "acculturation" adı veriliyor. Anlamı "kültürleşme"... Yani; bir Fransız, İngiliz, Yunan veya Belçikalı nasıl söylüyor veya yazıyorsa bizim de aynı şekilde hareket etmemiz... Eğer aynı şekilde yazar, telaffuz edersek "kültürleşmiş" sayıyoruz kendimizi. Veya "kültürel transformasyona uğramış"... Bunun nedeni teknolojik geri kalmışlığımız ile toplumsal ve beşeri meziyetlerimiz arasında makul bir denge kurup neyi kabul edip, neyi ret edeceğimizi çok iyi etüt edemememiz.

Terimlerin, kavramların ve toponomik isimlerin Batılı yazım ve söyleyiş biçimlerine gözü kapalı abone olmak doğru değil. Aynı anlayış devam ederse bazı kişiler bir süre sonra beldemizin adını Elpullu diye okumaya başlayabilirler. Evet evrensel olalım, evrenseli takip edelim… Edelim de, yerel olanı da unutmayalım.

Alpullu İstasyonu - Babaeski İstasyonu

1910 yılında Ergene kıyısının eskiden Küçük Alpullu denen yerine yeni bir Tren İstasyonu yapılınca burası Alpullu İstasyonu olarak adlandırılır ve bu adla meşhur olur. Çünkü Büyük Alpullu'nun toprakları üzerindedir ve ona en yakın yerleşim yeri Alpullu'dur.

Fakat devlet haritaları yapılırken tren istasyonuna bir köy adı verilmek istenmez, bağlı olduğu kasabanın adı verilir ve Babaeski İstasyonu denir. Alpullu İstasyonu ama, bu köyün adını çok kişi bilmediğinden veya Babaeski'ya bağlı olduğundan Babaeski İstasyonu...

Sadece son dönem Osmanlı haritasına işlenmiştir bu ifade...

Alpullu-Kırklareli demiryolu hattı kapsamında, 1911 yılında Babaeski'de ayrı bir tren istasyonunun devreye alınmasıyla birlikte “Babaeski İstasyonu” sözcüğü geçerliliğini yitirir. "Kaybolan Binalarımız" başlıklı kaynağa göre, Alpullu’daki Babaeski Şimendifer İstasyonu 9 Mayıs 1912 tarihinde *Alpullu İstasyonu* olarak değiştirilir.[8]

Bundan böyle, son dönem Osmanlı askeri haritalarında görülen Babaeski İstasyonu sözcüğünün anlamı yoktur artık... Güncelliğini kaybetmiştir. “Alpullu İstasyonu” sözcüğü 1912 Mayıs ayı itibariyle resmen tanınmış ve Osmanlının fetih yıllarında belirlenen ifade biçimiyle Alpulu/Alpullu sözcüğü yeniden hayatiyet kazanmıştır.

Alpullu'ya Bulgaristan Göçmenlerinin Gelmesi

Daha önce belirtildiği gibi, 1910'lu yıllarda bir takım gelişmeler olur... Balkan Savaşı’nın başlamasıyla birlikte, 1912 yılında Bulgaristan'dan gelen muhacirler Alpullu’ya (Pancarköy'e) gelip

---

[8] Bu bilgi için BOA. 22 Ca 1330/ 9 Mayıs 1912. Dosya no 4/-2, Gömlek no: 10 tanımlı kaynak referans gösterilmiştir.

yerleşirler.[9] Bu sırada, göç edip bölgeyi boşaltan Rumların kullandığı Alpiye sözcüğüyle tanışırlar. Bilmiyoruz, Yunanistan'a göç etmeyip köyde kalmış bazı Rum aileler de olabilir.

Bulgaristan muhacirleri, Rumların yaşadığı *Alpiye* köyüne yerleştirildiklerini düşünürler ama aslında çevre köylerde yaşayan bizim insanlarımız oraya *Alpullu* adını vermişlerdir.

Yeni gelen muhacirler çok da bilinçli olmadan, köyün adına bazen *Alpiye* derler, bazen *Alpullu*... Alpullu sözcüğünü, kimileri Allı-Pullu şeklinde de telaffuz etmiş olabilir.

Bulgaristan göçmenleri kendilerinden önce orada sadece Rumların yaşadığını bildikleri için *Alpiye* sözcüğünün asıl ifadelendirme veya asıl telaffuz biçimi olduğunu zannederler. Oysa fetih zamanlarına kadar uzanan bir süreden beri orası Osmanlılar tarafından *Alpullu* şeklinde adlandırılmıştır. Bulgaristan'dan göçmen gelen Pancarköylüler zaman içinde Osmanlının bu Rum köyüne *Alpiye* değil "Alpullu" dediğini öğrenirler ve onlar da *Alpullu* ismini kullanmaya başlarlar.

Rumlar, *Alpiye* veya *Alpullu* adı verilen köyde hangi zamandan beri yaşamaktaydılar? Bunu bilmiyoruz. Muhtemelen bölgenin fetih edilmesi zamanından beri… Bölgeye yerleşmeleri Bizans öncesi zamana kadar uzanıyor olabilir. Doğru değerlendirme yapmak bilgi ve belge elde edilmesine bağlı...

Alpiye Rum köyünün güçlenmesini, zaman içinde mevcut nüfusunun artış göstermesini Osmanlı-Rus Savaşı ile ilişkilendirebiliriz. Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Rumların bölgeye yerleşmeleri yoğunluk kazanmış olmalı. 1844 yılında 204 hane olan köyün 1877 yılında 250 veya 300 haneye çıkmış olması ihtimal dahilinde.

Günümüzde bazı kişiler yanlış bir şekilde Alpullu köyünü Rumların kurmuş olduğunu zannediyorlar ama bu görüş doğru değil. Kanatim Alpullu köyünü Trakların kurduğu… Bu bölgede tarih boyunca çeşitli etnik topluluklar hep var olmuşlar ve yaşamışlar. Son dört, beş yüz yılda belki Rumlar, belki Hristiyanlaşmış gibi gözüken Yahudiler bölgede varlık göstermişler ama köyü kuran ilk insanlar kuzeyden, Balkanlar aracığıyla gelen birbirinden bağımsız Trak kabileleri.

Alp-iye ve Alp-ullu "manası aynı olan" iki farklı sözcük…
Rumlar ve Müslüman Türkler Alpı köküne kendi "iyelik eklerini" katıyorlar.

Alpiye "Alpu"su olan yer demek ve Alpu-llu kelimesi de öyle… Onların "-ye" son eki yerine biz "lu" son ekini kullanmış, kelimeyi Türkçeleştirmişiz. Sinanlı, Muratlı, Kara Mesutlu sözcüklerinde olduğu gibi.

Alpiye Rum veya Yunan adı değil.. Bizanstan geliyor… Bizanstan da değil, Hititlerden, Asurlulardan, Sümerlilerden… Rumlar o kelimeyi kendileri üretmediler, kucaklarında hazır buldular.

Kendi zamanımıza bakalım...
Konumu netleşen iki sözcük var: Biri *Alpiye*, diğeri *Alpullu*...

Yaşlı Pancarköy insanlarının kelimeyi Allı-Pullu şeklinde telaffuz ettikleri söyleniyor. Doğrudur, ilk zamanlarda göçmen ailelerinden bazı kişiler sözcüğü Allı-Pullu şeklinde telaffuz etmiş

---

[9] Trakyanet web sitesinin haberine göre 1912 yılında 80 Hane Bulgaristan'dan değil, Yunanistan'dan gelmiştir.
https://www.trakyanet.com/trakya/kirklareli/babaeski/172-koyler/158-koyleri.html?showall=1

olabilirler. Fakat bu söyleyiş tarihsel gerçekliği değiştirmez. Allı-Pullu sözcüğünde, o zamanki gelinlerin başına örtülen kırmızı krepe ve beyaz renkli pullara atıf var. İlk gelen muhacirler Alpullu'ya Allı-Pullu demiş olsalar da kayıt ve belgelerdeki yazılış biçimi ortada.

Osmanlıcanın yazılış ve okunuş farklılığından kaynaklanan sorunları öteden beri biliyoruz. Biraz mürekkep yalamış insanlar eski harflerle yazılan bir kelimeyi eğer Allı-Pullu şeklinde okumuşlarsa kendilerine yanlış okudunuz diyemeyiz. Fakat şunun hepimiz farkındayız ki, Allı-Pullu sözcüğü dili zorluyor. İnsanlar dört yüzyıl boyunca bu köye Alpullu demişlerse, 1910'lu yıllardan sonra Pancarköylüler "acaba olabilir mi" mantığı ile ona niçin Allı-Pullu desinler ki… Zaten, zaman içinde kelimenin tarihsel telaffuz biçimi açığa çıkmış ve o kelime tercih edilmiş: Alpullu.

Cumhuriyet Sonrası

1926 yılında açılan şeker fabrikasıyla birlikte Alpullu İstasyonu civarında yapılaşma ve meskun mahal olma durumu ortaya çıkıyor. 1930 yılına kadar Alpullu'luyuz ve Alpullu olarak biliniyoruz. Yalnız bu Alpullu, Pancarköy'ün uzantısı olan Alpullu…

Fabrika çevresi dört yıllık süre içinde yavaş yavaş gelişiyor ve köy hüviyeti kazanıyor. Yetkililer Büyük Alpullu köyünden ayrılıp ayrı bir muhtarlık olmak ve fabrika yerleşimine yeni bir ad takmak istiyorlar. Yeni bir muhtarlık oluşturuluyor ve bu yerleşim yerine Şeker Köy adı uygun görülüyor.[10] 1930 yılı Mart ayında... Atatürk yaklaşık 10 ay sonra, yani 20 Aralık 1930'da Alpullu'ya geldiğinde trenin Şeker Köy İstasyonu'nda durduğundan söz ediliyor.

"Şekerköy" ve "Şekerköy İstasyonu" yeni bir adlandırma… İnsanların büyük çoğunluğu "Alpullu Tren İstasyonu" ve "Alpullu" sözcüklerini kullanırlarken bu yeni isimler yadırganıyor....

Kafa karışıklığı çıkıyor ortaya...

Mesela, birisi çıkıyor "Alpullu'ya gidiyorum" diyor…. Nereye gidiyor acaba... İstasyona mı, yoksa Alpullu Köyü'ne mi... Şeker Köye'mi… Şekerköy İstasyonu'na mı?

Şeker Fabrikası, onun hemen yakınında yer alan "Alpullu Tren İstasyonu" ile özdeşleşmiş durumda. Fabrika makineleri yurt dışından trenlerle "Alpullu'ya" getiriliyor. Yani Alpullu İstasyonu'na… Doğu Ekpresi Alpullu'da duruyor... Fabrika adına yapılan resmi yazışmalar hep "Alpullu" adıyla yapılıyor.

Doğal olarak "Alpullu İstasyonu" ile "Şeker Fabrikasının çevresinde" yeni bir "Amele Köyü" doğuyor… Amele, memur ve esnafın hep birlikte yaşadıkları…

Fakat bir de 4 km uzaklıkta "Alpullu Köyü" var... Üç seçenekten birini tercih etmemiz lazım.

Ya Alpullu Köyü'ne bağlı olarak yaşamaya devam edeceğiz, ya yeni meskun mahal haline gelen "Amele Köyüne" yeni bir ad bulacağız, ya da artık benimsenmiş olan Alpullu adına biz el koyup 4 km uzaklıktaki o köyün adını değiştireceğiz.

25 Mart 1930 tarihi itibariyle ikinci şıkkı tercih ediyoruz ve yeni oluşan amele köyüne "Şeker Köy" adını veriyoruz. 20 Aralık 1930 tarihinde bu durumu Atatürk'e arz ediyoruz.

---

[10] Murat Koraltürk, Ahmet Hamdi Başar'ın hatıraları, 1. cilt, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2007, s. 349.

Atatürk beğenmiyor. Halkın verdiği isimleri değiştirmeyin “Alpullu” olarak kalsın diyor ve gidiyor. Fakat sorun çözülmüyor. Yazışmalarda Alpullu adıyla bir yazı geldiğinde asıl yerleşim yeri Alpullu köyünü mü yoksa amele köyü Alpullu'yu mu ilgilendirdiği anlaşılmıyor. Veya insanlar Alpullu'dan söz ettiklerinde hangi Alpullu’dan bahsettikleri...

Kaynaklarda, 11 Aralık 1930'a Kırklareli'de mevcut olan nahiyelere ilaveten 12 tam teşekküllü nahiye daha ilave edildiği bildiriliyor. Demek ki o tarihlerde idari bir düzenleme yapılmış. Bu sırada “Şekerköy” adı da değerlendirmelere konu olmuş olabilir.

1932 yılında (bu konuda kaynak, delil ve kanıta ihtiyaç var) bu karmaşaya bir son verilmek isteniyor. Asıl yerleşim yeri olan Büyük Alpullu Köyü'ne başka bir ad verilmesinin uygun olacağı sonucuna varılıyor.

O yıllarda fabrikaya yakınlığı nedeniyle Büyük Alpulluların çokça pancar ekmeleri dikkate alınarak yeni verilecek adın Pancarköy olması münasip bulunuyor.

Pancarköy adını Atatürk'ün önerdiği iddiasıyla ilgili kanıt yok. Atatürk, sadece Şekerköy sözcüğüne karşı çıkıyor ve eski isim Alpullu'nun korunması gerektiğini belirtiyor. Bu yaklaşım Atatürk'ün genel tutumu. "Yerlerin adlarını değiştirmeyin. Halk hangi ismi vermişse onu koruyun" anlayışında...

Alpullu ve Merkez

Pancarköy'lü (Alpullu'lu) Rafet Seçkin, bir dönem Alpullu'nun “Merkez” olarak adlandırıldığını belirtiyor. Biliyoruz ki Lüleburgaz istasyonuna da Merkez deniyordu. Bunun nedeni istasyoların çeşitli yerleşim yerlerini birleştiren merkezi bir yere yapılmış olması... Lüleburgaz'da istasyon bölgesi için Merkez ismi hâlâ kullanılıyor, fakat bizde tutmamış. Lüleburgaz’ın Merkez denen yeri eski haritalarda “Eski Lüleburgaz” şeklinde geçiyor.

Alpullu ve Çiftlik Mahallesi

1952 yılında Alpullu'nun Çiftlik Mahallesi Pancarköy'e bağlı. Çünkü annem o yıllarda yapılan bir seçimde bütün mahallenin Pancarköy'e gidip camide oy kullandıklarını söylüyor. Kenan ağabey ise o yıllarda Alpullu'da muhtarlık olduğunu belirtiyor.

Evet doğru… Alpullu muhtarlık, fakat biz Küçük Alpullu muhtarlığına değil Büyük Alpullu Muhtarlığına bağlıyız. Küçük Alpullu Muhtarlık bölgesi Teliçi’nden başlıyor Saraya kadar uzanıyor ve çevresindeki 25-30 evi içine alıyor. O dönemde Küçük Alpullu muhtarlık bölgesindeki Toplam hane sayısı 150 civarında olmalı. Samafor ve Çiftlik Mahalleleri Büyük Alpullu muhtarlığına bağlı.

Ben 1955 yılında Küçük Alpullu'da doğmuşum fakat nüfus cüzdanımda Pancarköy (veya Büyük Alpullu) yazıyor. Önceleri nüfus memuru hatasıdır diye düşünüyordum ama değil...

1955 yılı gibi oldukça yakın bir zamanda dahi Çiftlik mahallesi Pancarköye bağlı. Şöyle bir yorum getirebiliriz; 1930’lu yıllardaki Alpullu'nun sınırlarıyla 1964 yılındaki Alpullu'nun sınırları aynı değil. 1964'te belediyelik oluncaya kadar Çiftlik Mahallesi Pancarköy'ün (Büyük Alpullu’nun) idari sınırarı içinde. Ancak Belediye olduktan sonra Çiftlik Mahallesi Küçük Alpullu sınırları içine alınıyor. Şekerköy veya Küçük Alpullu Köyü belediyelik oluncaya kadar şu mahallelerden oluşuyor: Teliçi, istasyonaltı, 10-15 Evler, Saray, Dündar Bey Mahallesi… O yıllarda Samafor Mahallesi de Pancarköy'e bağlı…. İlk yılların Alpullu'su, tarihsel adlandırmayla,

oldukça küçük bir Alpullu... 1964 yılında Belediyelik olduktan sonra sınırları genişliyor. Çiftlik ve Samafor Mahallesi Alpullu'ya bağlanıyor.

Fabrika öncesinde Küçük Alpullu'da (Şekerköy'de) yerleşim yeri var mıydı?

Genel kanaat yoktu... Fakat tam öyle değil... Yazının giriş bölümünde ele aldığımız gibi önceleri Samafor altı Ergene boyunda Deve Konakları adıyla ve köprünün yapılmasından sonra ise Fabrika Demiryolu altındaki Ergene boyunda "Köprübaşı" adıyla oluşan alış veriş dükkanları ve bazı evler vardı. Her iki oluşumda da sayıları bazı yıllar 40, 50'ye kadar ulaşan dükkanlar, evler ve deve ahırları bulunuyordu. Mahalle çapında bir yerleşimden söz edebiliriz.

Ergene Boyundaki Küçük Alpullu'nun gelişimi beş aşama içinde gerçekleşti.

1. Samafor altında yer alan Deve Konakları (Küçük Alpullu) menzil yerleşmesi (1361-1560).
2. Mimar Sinan'ın Ergene Köprüsü'nü yapmasıyla birlikte Deve Konakları menzil yerleşmesinin Köprübaşı'na taşınması, böylece güçlenmesi ve gelişmesi (1565-1873). Ayni zamanda Küçük Alpullu teriminin daha belirgin hale gelmesi.
3. 1873-1926 yılları arasında tren hattı nedeniyle "Alpullu İstasyonu" olgusunun gelişmesi.
4. 1910 yılında kagir olarak Tren İstasyonu binasının yapılmasıyla birlikte Köprübaşı dükkanlarının çoğalması.
5. 1926 yılında Şeker Fabrikasının yapılmasıyla birlikte burada bir Amele Köyü'nün kurulması. Yerleşim yerinin önce Şekerköy adını alması, sonra Atatürk'ün direktifiyle Alpullu adına geri dönülmesi. (1932 yılında 'Büyük' Alpullu adının Pancarköy olarak değiştirilmesi).

İstanbul-Alpullu-Edirne tren hattının 1873 yılında açılmasıyla birlikte, dört-beş yıl içinde Ergene Köprüsü'nün güney ve kuzey bölümlerindeki esnaf dükkanlarının sayısı artmaya başladı. Onların bir kısmı köprü yapıldığı zaman Deve Konakları mevkiinden gelmişti. İnsanlar akşam-sabah üç dört kilometre uzaklıktaki köylerine gidip gelmemek için köprü çevresine gece kalacakları evler yaptılar. Binaların sayısı bir mahalle oluşturacak kadardı… Kimisi konut, kimisi dükkan veya ahır olarak kullanılan on beş, yirmi bina…. Belki otuz…

Şeker fabrikasının kuruluş yeri olarak seçilmesinin önemli nedenlerinden biri de Ergene Köprüsü civarında konuşlanan bu esnaf taifesiydi… "Köprübaşı" adı verilen bölge köyler arasında birleştirici bir merkez vazifesi görüyordu...

Samafor Demiryolualtı Mahallesinin ilk nüvesi oradaki Deve Konakları menzilinde iş yapan esnaf dükkanlarına ve esnaf evlerine dayanıyor.

Fabrika Demiryolu altı bölümünde yer alan "Köprübaşı" esnaf dükkan ve konutları Deve Konakları'ndan sonra insanların Ergene Boyunda yaşadıkları ikinci önemli yerleşim yeri.

Küçük Alpullu'nun üçüncü yerleşim yeri fabrikayla birlikte oluşan Teliçi-Saray aksı bölgesi…

Dördüncü yerleşim yeri, Çiftlik ve Samafor Mahalleleri … Buraları 1940'lı yıllardan sonra gelişme gösteriyor.

Şöyle bir sıralama yapabiliriz: (1) Deve Konakları, (2) Köprübaşı, (3) Teliçi-Saray aksı, (4) Çiftlik ve Samafor Mahalleleri.

1960'lı yıllara işte bu dört yerleşme grubu içinde girdik.

Rivayetler, Folklorik Nitelikli Söylenceler

Halk arasında Alpullu'nun adıyla ilgili çeşitli rivayetler, söylenceler gelişmiştir... Babam Mehmet Şencan anlatırdı. Bir kız Pancarköy'den Sinanlı'ya gelin gidiyormuş. Pancarköy Köprüsü'nden geçerken o sırada sel baskını olmuş ve gelin suya kapılıp boğulmuş. Bunun üzerine oraya Allı-Pullu veya Alpullu denmiş. Alpullu aslında Pancarköy'ün adı imiş ama fabrika kurulduktan sonra o adı biz sahiplenmişiz. O köye pancar yetiştirdikleri için veya onların arazisinde pancar işleyen bir fabrika yaptığımız için Pancarköy adı uygun görülmüş. "Pancarköy Köprüsü" diyoruz ya aslında kast edilen "Alpullu Ergene Köprüsü" veya "Mimar Sinan Köprüsü"...

Seller ve taşkınlar tarih boyunca hep var ve Er-Gene adı da o sellerle ilgili...

Kimileri Alpullu adının Atatürk tarafından verildiğini belirtiyor. Bu konuda dile getirilen rivayetler yerine bilgi, belge ve resmi kayıtları dikkate almak zorundayız.

Herkesin kendi hikayesi kendisine güzel... Rivayetler çok yüzeyli bir elmasa benziyor. Farklı açılardan gelen ışığı farklı renklerde gösteren... Bu yüzden rivayetlerin hepsini tanımalı, hepsinin farkında olmalıyız.

1982 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde hazırlanmış *Pancarköy Monografisi* adlı bir Yüksek Lisans Tezi görmüştüm. Pancarköy'ü yani Büyük Alpullu'yu anlatıyordu. Bundan 40 sene önce... O tezi bulmak gerek. Şöyle bir karıştırmıştım....

Bu arada Gümüşhane'de bulunan Alpullu adlı beldeyi, Eskişehir'in Alpu ilçesini de unutmayalım.

Abid Enişteninin Sineması ve Alpullu Sineması

Allah rahmet esin, süt kız kardeşimin beyi vardı, adı Abit... İyi bir insandı. Amcaları ile birlikte ortak olmak üzere beş kişi, Kadıköy'ün Kızıltoprak semtinde, bizim büyük olarak gördüğümüz bir sinema binası inşa etmişlerdi. Kent Sineması... Varlıklı kişilerdi... Abit enişte bir gün karar vermiş yaşamını, hayat felsefesini ve her şeyini değiştirdi... Müstakim bir yola girdi... Sinema binasını iptal ederek oraya kocaman bir apartman yaptılar. Abit enişte varlığının önemli bir kısmını Allah yoluna vakfetti... Bir daha dönüp arkasına bakmadı... Mevlam öyle takdir etmiş, ömrü uzun olmadı, genç yaşta ahirete irtihal etti. Evlenirken bindiğimiz "süslü gelin taksimiz" onun aracıydı ve o kullanmıştı. Sinema, başka bir sinemanın yerine mi yapıldı, bilmiyoruz. O tarihlerde Kadıköy'de birden fazla sinema var. Bunlardan birinin tarihsel geçmişi, Osmanlı zamanına kadar uzanıyor. Kaynaklarda "Kadıköy, Alpullu Sinema-Tiyatrosu" şeklinde bir ibare var. O yapıda hem sinema seyredilir, hem tiyatro oynatılırmış... Sahibi olan Rum'un sinemaya niçin Alpullu adını verdiğini bilmiyoruz. Osmanlının son zamanlarında Pancarköy'de gezici sinemalar olduğunu biliyoruz...

"Alpullu Sineması" ifadesi için sadece tahmin yürütebilirim... Bu kişi Pancarköy'den, yani Alpullu'dan İstanbula gitmiş bir sinemacı olabilir... Veya bir şekilde Alpullu Köyü ile bağlantısı olan biri... Bir sermayedar... İnternet kaynaklarında geçen ifade şöyle: "Kadıköy Alpullu Sinema-Tiyatrosu Müdürü Siröçkin Efendi'nin, Donanma Cemiyetine yapmış olduğu ianelerden dolayı, kendisine madalya verilmesini isteyen yazısı..." (22 Aralık 1914).

Kadıköy'de Abit Enişte'nin yaptığı sinema binası vardı... Bu bina 1980li yılların ortasında yıkılarak yerine 12 katlı apartman yapıldı. Ve yine Kadıköy'de bir zamanlar Alpullu Sineması olmuş... İkisi birbiriyle ilgili olmasa dahi benimle ilgili. Biri "eniştemin yaptığı sinema" ve diğeri "memleketimin adını almış"...

Rüstem Kahya'nın Hikayesi

Babamın arkadaşı ve komşumuz Rüstem Kahya anlatmıştı. 1940'lı yıllarda Pancarköy'de (Alpullu'da) çok sayıda büyükbaş hayvan beslenirmiş. Yüzlerce hayvan varmış. Sabah olunca sürüyü çayıra bırakırlar ve bunun üzerine hayvanlar Alpullu'ya (Şekerköy'e) doğru yayılırlarmış. Pancarköy-Alpullu arası bu sığırların otlak yeri imiş. Akşam olunca hayvanlar kendiliğinden evlerine geri dönerlermiş. Bölgede mısır yetiştirilirmiş, geniş otlaklar varmış. Hayvanlar dereden su içerler, hava kararmaya başladığında büyük sürüler halinde Pancarköy'e geri dönerlermiş. Alpiye ve sığır varlığı... Öküz, inek veya koyun... Her taraf sulak, yemyeşil mera... Yem ve besi bolluğu... İki adam boyunda mısır tarlaları… Bostanlar…

Etimolojik Analiz

Alpiye veya Alapiye kelimesi nereden geliyor?

Burası belirsiz. Çeşitli ihtimaller var. Kimi arkeolojik bulguların üstüste yığılmış tabakalar halinde ortaya çıkması gibi tarihsel nitelikli kelimeler de "anlam tabakalarına" sahip. Kelimenin kökünü, özgün kullanım biçimini bulmak ve daha sonra farklı yüzyıllarda ve farklı topluluklarda ne tür anlam değişikliklerine uğradığını incelemek gerek. Bu tür araştırmalarda kök kelimenin çoklu anlamlara gelebilecek şekilde farklılaştığını görürürüz. Örneğin kelimenin kökü eğer Alpi veya Alpu ise milattan önce üç bin, iki bin ve binli yıllarda anlamının hayret verecek şekilde farklılaştığını saptarız. Milattan sonraki dönemlerde ise, anlam çoklulaşması daha da artar.

"Alpi" veya "Alpu" böyle bir sözcük… Tarihi en azından 5000 yıllık… Hatta sekiz on bin yıla kadar dahî uzanabilir.

Her biri kemikleşmiş on farklı manaya gelen bir sözcüğü nasıl betimlersiniz? "Anlam yumağı" yaklaşımıyla… Bu şu demektir: Anlamlar belli ölçüde farklılaşsa da onları birbirine yakınlaştıran, birbirine çeken ortak bir kromozoma veya koromozomlar setine sahiptir. Anlamlar farklı gibi gözükmesine karşın hepsini birbirine çeken ortak kromozom "yumak" görünümünün ortaya çıkmasına neden olur. Çok düzgün bir yumak değildir. Bölük, pörçük ve bazen saçakları olan… Kimi iplikleri veya kimi parçacıkları merkezden oldukça uzağa düşen… Öyle bile olsa onlar dahî pamuk ipliği kadar ince ve zayıf bir bağla merkeze bağlı olmaktan kurtulamazlar. Anlamı oldukça farklı, fakat merkezle ilintili…

Alpi veya Alpu sözcüğüne "anlamlar yumağı" olarak bakıyorum. Farklı anlamların hepsini içeren bir bütün, fakat tek başına, çağınız ve toplumunuzla ilgili olmayan herhangi bir anlama sarıldığınız zaman olguyu açıklamakta yetersiz kalan…

O halde, farklı anlamları birbirine çeken bu sihirli güç, mıknatıs veya gizil etken nedir? Benim kanaatim "öküz" kelimesidir. Bu öküz bildiğimiz dünyasal öküzdür ama o aynı zamanda eski zaman mitolojisinde tanrının yeryüzündeki enkarnasyonudur. Veya Tanrıyı hatırlatan "güç simgesi". Veya Tanrı'nın insanlara kendisini hatırlamaları için gönderdiği bir "işaret"…

Alpi veya Alpu kelimesini iyi anlamak için zaman tünelinde ve ülkeler arasında kapsamlı bir gezi yapmamız gerekiyor. Farklı anlamları bir araya getirip yumak yaptıktan sonra *şu yüzyılda ve şu*

topraklarda bu anlam Alpu'yu daha iyi temsil ediyor diyebiliriz. Her yüzyılın, her neslin ve her toplumun Alpu'su kendisi için doğru olduğundan "teke irca atme" düşüncesinden vazgeçmemiz gerekiyor. Alpu sözcüğü, polifonik bir sese sahip. Zırr diye konuşmuyor, farklı melodisel sesler çıkarıyor. Benimseme, düşünce ve fikir yapılarını da dikkate aldığımızda Alpu algısı bireysel düzeyde dahî farklılaşma özelliğine sahip. Sosyal bilimler öngörücü değil, betimleyicidir. Tanımlar ve tarif eder. Kısıtlamaz, daraltmaz… Hepsini kapsamaya ve her bir anlam ögesinin yoğunluğunu belirlemeye çalışır.

Bu görüşler çerçevesinde "köken-bilim" gezimize başlayabiliriz.

Çocukluk yıllarında öğrendiğim bir kelime var: Alaf… Alpu, Alaf kelimesiyle ilintili gibi. Eskiler hayvanlara verilen saman veya diğer yem karmalarına alaf derlerdi. Anadoluda bazı yerlerde hala kullanılır. Sivas'ta, Trabzon'da, Kayseri'de... Fakat giderek tedavülden kalkıyor.

Etimolojik analizde kullanılan bir diğer yaklaşım birbiriyle ilintili kelimelerin tam bir envanterini çıkarmaktır. Böyle bir deneme yapalım: Alaf ve Elif. Alif, Alf, Alef, Alap, Alaplı, Alablı, Halep, Allap, Alp, Alb, Albi, Alper, Alpin, Alpu, Alph, Alpha, Alfa, Ulufe… Bunların hepsi aynı kelimeler ve anlamı antik zamanlarda öküz demek. Veya sığır cinsi hayvan... Eskiden insanlar öküze, ineğe, buzağıya taparlarmış. O zamanki Alp, Tanrı manasında...

Milattan önce iki binli yıllara uzanalım. Asurluların kral saraylarında ve dini mabetlerinde giriş kapısı yanlarında bulunan kanatlı, insan başlı öküz heykellerine veya öküz rölyeflerine Alapi denirmiş. Alapi'ler "koruyucu tanrısal melekler". Veya tanrının yeryüzündeki enkarnasyonu… Asurluların ve Babillilerin önceki nesillerden miras olarak aldıkları bir tür mitolojik inanç.

Milattan önce 30 binli yıllarda yaşadığı düşünülen kudretli bir kral var, adı Izdubar… Alapi denen kanatlı öküzler bir anlamda İzdubar'a atıf… Onun gibi kuvvetli, onun gibi kudretli, onun gibi tanrısal demek… Kral bir anlamda yönettiği toprakların "Tanrısal öküzü"… Izdubar diye bir adam gerçekten yaşamış mı, yaşamamış mı kimse bilmiyor ama böyle bir söylence şu veya bu şekilde tarih kitaplarına girmiş.

Yahudiler, Sümerlilerin öküzümsü ve kanatlı semavi varlıklarını *Kerub* veya *Kirubu* adıyla tanımlamışlar. Sözcüğün çoğulu kerubîn… Süleyman mabedinde 10 emrin yazılı olduğu Ahit Sandığı'nı *Kerubîn* veya *Kirûbu* melekleri koruyormuş. Kerubin, tanrının yeryüzüne gönderdiği "semavi koruyucular" demek… Alapi sözcüğü ile Kerubîn aynı anlamda… Alapi veya Kirubu denen mitolojik varlıklar "insan, öküz, aslan ve kartal" karışımı bir şey… Onların gücünü ve kudretini üzerlerinde taşıyorlar. *Keribu*, *Kirubu* veya *Karâbu* sözcükleri "büyük", "celâl", "heybetli" anlamında. *Rubu* sözcüğüyle aynı anlamda. Kerubîn melekleri cennetin kapılarını tutan varlıklar olarak değerlendiriliyor.

Bir başka anlamı daha var Kerub'un… Yeryüzündeki "seçilmiş" bütün insanlar Alapi'nin veya Kerub'un koruması altında… Kerub'un veya Garib'in… Bildiğimiz anlamda "garibin" değil, tanrıya yakın olan "semavi varlık" anlamındaki Garibin…

Bu değerlendirmelerin ilkinde Alpu sözcüğünün "melek" anlamına dönüştüğünü görüyoruz. Çok sonraları "melek ruhlu insanlar", "rûhu tanrıyla irtibat halinde olanlar", "rûhu tanrıya ulaşanlar" Alpu / Kerub oluyorlar.

Alpu kelimesiyle ilgili bir başka kullanım… Antropologlar 19'uncu yüzyılın sonlarıyla 20'nci yüzyılın başlarında *homo-alpinus* diye bir sözcük türetmişler... Kafkas ırkının üç alt grubundan biri sayılıyor Alpinler… Orta Avrupa, Güney Avrupa ve Anadolu'daki insanların ana fenotipi

olarak görülüyor. Alpin adı verilen kro-magnon tipli insanların Orta Asya'dan Batıya göç ettiklerine inanılıyor. Onlar Avrupa'nın yerlisi sayılan Keltlerin de ilk ataları... İlginç olan konu şu ki, Antropologların Orta Asya'daki ilk insan topluluklarını tanımlamak için "alpin" sözcüğünü tercih etmiş olmaları, bu kelimeye sarılmaları… Yani, o ilk insanlara "öküz zamanının insanları" demeleri… Veya "yabani beyaz öküzü" ilk evcilleştiren insanlar… Homo-Alpinus sözcüğünü "öküzsü insanlar" olarak da çevirebiliriz, "öküzü evcilleştiren kişiler" olarak da… Batılılar Alpinleri "beyazlaşmaya başlayan" ilk insanlar olarak değerlendiriyorlar. Afrikalılar "kara öküzsel", Alpinler ise "beyaz öküzsel insanlar" sayılıyor.

Jaan Puhvel'in hazırladığı *Hititler Etimolojik Sözlüğü*'nde Alpu kelimesi için yarım ay görünümündeki "eğrisel düzlük," "yuvarlak" veya "küt" anlamları verilmiş. Akatçadaki karşılığı kepû… Bir yerdeki sivriliğinin körlenerek "kütleşmesi" anlamında. Veya sivri ucun kırpılması… Boynuz ucunun kesilerek düzleştirilmesine veya kütleştirilmesine *Alpu-imar* denirmiş. Yani boynuzu kırpma…

Alpu sözcüğü *dampu* sözcüğüyle karşılaştırılıyor. *Alpu* ucu kütleştirilmiş demek iken *dampu* ucu sivrileştirilmiş anlamında. Alpu yukarıda tepemsi, fakat aşağıda düzlük… Yunancaya zayıf, küt anlamıyla geçmiş. Veya yumuşak hatlı, düz yuvarlak.[11]

Ancak Alpu-Dampu sözcüklerinin anlamı konusunda Hititologlar tam bir fikir birliği içinde değiller. Bazıları tam tersine *dampu* sözcüğünün "küt" anlamına geldiğini iddiâ ediyorlarmış. Douglas Q. Adams'a göre kelime Hititçe değil.[12] Ona göre *Alapi* sözcüğüyle ilgili gibi gözüken çok sayıda sözcük en azından "anlam-bilim" açısından ayni kategoride değerlendirilemez. Litvanca *Alpus*, yumuşak veya zayıf; *Alepti* sözcüğü baygın olma, Sanskritçe'de *Alpa-* sözcüğünün "küçük" anlamına gelmesi, Latince'da *Albus*'un "beyaz" olması…

Bana göre, sözcüklerin serpilerek farklı ülkelerde ve farklı zamanlarda değişik anlamlara bürünmesi normal. Anlamları farklı olsa bile sözcüklerin ortak genleri vardır ve bu genler aracılığıyla akrabalık bağlarını korurlar. Alpu sözcüğüyle ilintili her kelime bir diğerinin uzak veya yakın akrabası...

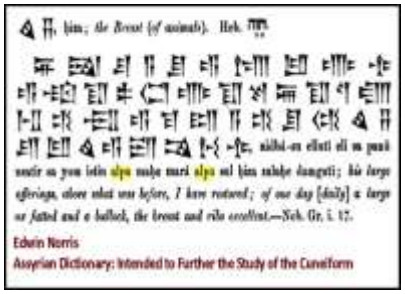
Edwin Norris
Assyrian Dictionary: Intended to Further the Study of the Cuneiform

McElduff ve Sciarrino'a (2011) göre Akatça *kepî* (küt) ve *ed* (sivri) kelimeleri Hititçeye *Alpu* ve *Dampu* şeklinde çevrilmiş. Gökyüzündeki ayın uç noktalarını Akatlılar ya "sivrilmiş" veya "küt" olarak tanımlarlarmış. Güterbock 1998 yılında Alpu'nun anlamını "sivrilmiş", dampu'nun anlamını ise "kütleşmiş" biçiminde çevirmiş veya okumuş. Yazara göre sorun Hititlilerin Akatça sözcükleri kendi dillerine çevirirlerken kelimeleri yanlış anlamlardırmalarından kaynaklanmış.[13]

---

[11] Jaan Puhvel, *Hittite Etymological Dictionary*, Volume 1-2, Berlin: Mouton Publishers, 1984, s.40.

[12] Douglas Q. Adams, A Dictionary of Tocharian B, Amsterdam: Rodopi, 1994. s. 60.

[13] Siobhán Mcelduff, Enrica Sciarrino, Complicating the History of Western Translation: The Ancient Mediterranean in Perspective, New York: st. Jeremo Pub., 2011.

Bu bilgilerden *Alpu* sözcüğünün Akatça *kepi* veya *kepu* kelimesi yerine kullanıldığını fakat yanlış çeviri yapıldığını aslında "sivri" anlamına gelen *ed* veya *edudu* (dampu) sözcüğünün kullanılması gerektiğini öğreniyoruz.

Ayın uç kısımlarına işaret edildiğinden ister "sivri uç" anlımında, isterse "küt uç" anlamında kullanılmış olsun genelde "yükseltili", "çıkıntılı", "tepelik" bir olguya işaret var. Bilim insanları arasındaki tartışma yükseltili veya çıkıntı yerin özellikle uç noktasının "sivri mi" yoksa "küt mü" olduğuyla ilgili. Ayın boynuzları "alpu" şeklinde miydi, yoksa "dampu" şeklinde mi? Şimdilik Hititlerin verdiği anlamı dikkate alalım "tepesi küt" yükseklik, uzantı veya çıkıntıyı Alpu olarak adlandıralım.

Eski Slav toplumunun Alpu veya Dampu'yu *Tôpu* şeklinde nitelendirmesi de ilginç…[14] *Tôpu* veya Tepe… Tepawes- (tepelik) Tepe ve Top… Tap… Tıpa… Tapa… Tampon… *Dampu* kelimesinin Tôpu veya Tepe kelimesine dönüşmüş olma ihtimali yüksek. Öyle anlaşılıyor ki *Alpu-Dampu* aynı anlama gelen iki kelime, anlaşmazlık belirlenen yükseltinin uç kısmının sivri veya düz olmasıyla ilgili. Bizim Yarık Tepe'miz acaba Alpu mu, yoksa Dampu kategorisine mi giriyor.

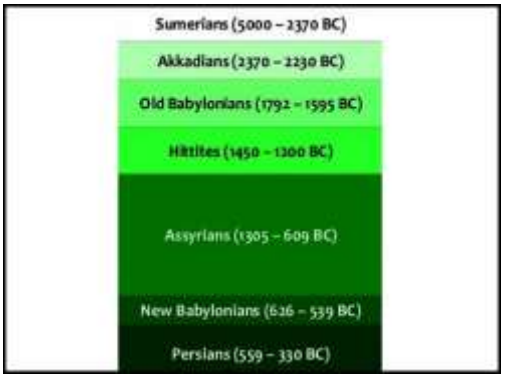

Yine Hititlerde Alpu'nun "*ahıra alınmak üzere seçilmiş sığır"* anlamına gelmesi…[15] Asurlularda boğa veya sığır cinsi herhangi bir hayvan… Asurlular gibi finikeliler de Alpu kelimesini kullanıyorlar ve onlardan İbranilere ve Yahudilere geçiyor. Bu arada "lu" takısının Asurlulara kadar uzanıyor olması belirtilmesi gereken bir diğer husus. *Muşpilu* sözcüğü "kalker taşının çıktığı yer" anlamında kullanılmışsa Alpulu sözcüğünün anlamı "Alpu bulunan yer" anlamına geliyor olması lazım.

İbranilerin "pilu" sözcüğü dikkat çekiyor. Tevratta bir yerde geçiyormuş ve anlamı "yükseklik" demek. Farklı şekillerde telaffuz ediliyor. Ofel, Ophel veya Opel… *Pilu* sözcüğü zaman içinde Opel kelimesine dönüşmüş. Anlamı "yükseklik" demek. İbranice *Pilu* veya Opel sözcüğü şehrin belli bir bölümünün diğer bölümünden veya parçalarından daha yüksek olduğu anlamına geliyormuş. Alp – İlu veya Al-pilu… Öküzün boynuzları gibi yüksek anlamında… Yüksekçe, tepemsi… İngilizcede bu tür yerlere *hillock* adı veriliyor.

Romanya'da, Fransa'da, Çin'de, İspanya'da (Alpu-Jarras [sığırlar için su teknesi], Kolombiya'da Kıbrıs'ta *Pilu* adlı yerleşim yerleri var.

---

[14] C. Klincksieck, Revue hittite et asianique, 1971. S.60.

[15] Amnon Altman, The Historical Prologue of the Hittite Vassal Treaties, Bar-Ilan University Press, 2004.

İbrani va Grek dilleri çerçevesinde de araştırma yapmamız gerekiyor. İbranice *eleph* (Elif) sığır anlamında. Alluph ise büyük sığır veya öküz manasına geliyor. Yunancada *elaphos* geyik, *elaphas* ise fil demek. Milattan önce 1000'li yıllara kadar ortadoğuda fil besleniyor ve bakılıyormuş, fakat zaman içinde bu bölgedeki soyları tükenmiş. İsrailliler o kocaman gövdeli hayvana Pil diye seslenirlerken Araplar El-Fil ve Türkler sadece Fil diyorlar. Batılıların *elephant* sözcüğüyle *pil* sözcüğü arasında ilişki kuruluyor. Mezopotamya bölgesindeki Semitik *Alpu* kelimesinin Suriye topraklarında El-Pili veya Al-Pulu, El-Fili sözcüğüne dönüştüğü ve anlamların birbirine karıştığı iddiâ ediliyor.[16] Kaynaklarda anılan Pil veya Pilu "Laz Öküzü" (Bos Luca) olabilir. Laz Öküzünün bir diğer adı Suriye fili… Veya o hayvan bizim bildiğimiz Fil de olabilir…. Belki de her ikisine birden Pilu diyorlardı. Çünkü Laz Öküzü ve Filin her ikisi de çok büyük ve iri. … Diğer sığırlardan önemli ölçüde farklılaşıyor.

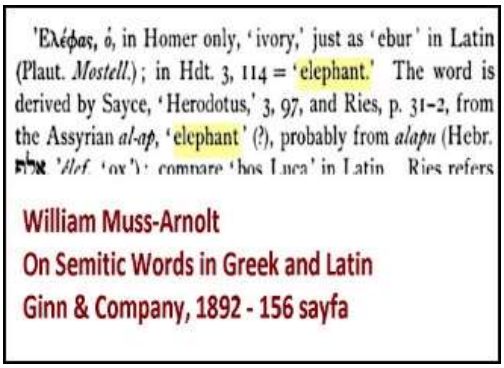
'Ελέφας, ὁ, in Homer only, 'ivory,' just as 'ebur' in Latin (Plaut. *Mostell.*); in Hdt. 3, 114 = 'elephant.' The word is derived by Sayce, 'Herodotus,' 3, 97, and Ries, p. 31–2, from the Assyrian *al-ap*, 'elephant' (?), probably from *alapu* (Hebr. אלף 'Alef, 'ox'); compare 'bos Luca' in Latin. Ries refers

William Muss-Arnolt
On Semitic Words in Greek and Latin
Ginn & Company, 1892 - 156 sayfa

İbraniler Alpu kelimesini zaman içinde farklı manalara bürümüşler, örneğin "öğretmen" "sahip" "efendi", "gerçek" veya "hakîkat", "kumandan", "lider" manalarını vermişler. Aynı zamanda "iş üretimi" manasında kullanılmış. Alpu, "yaşayan ve nefes alan bir kurban veya kurbanlık" onlara göre…

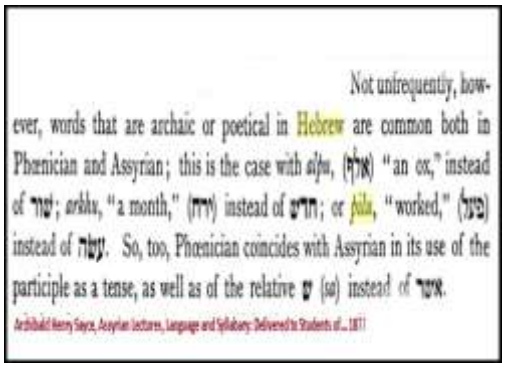
Not unfrequently, however, words that are archaic or poetical in Hebrew are common both in Phœnician and Assyrian; this is the case with *alpu*, (אלף) "an ox," instead of שור; *arkhu*, "a month," (ירח) instead of חדש; or *pala*, "worked," (פלח) instead of עשה. So, too, Phœnician coincides with Assyrian in its use of the participle as a tense, as well as of the relative ש (*sa*) instead of אשר.
Archibald Henry Sayce, Assyrian Lectures, Language and Syllabary: Delivered to Students of... 1877

Suriye'nin bugünkü Lazkiye kasabası yanında milattan önceki dönemlerde yaşamış olan Ugaritler öküze Alp veya Alpu diyorlarmış. Uygurcada Alp cesur, güçlü, kuvvetli veya kahraman demek... Akatlılar ise kahramanlık gösteren kişileri *Qarradu* diye adlandırırlarmış. Yani, "Kara" adı verilen Tanrı'nın kahraman askeri anlamında.

Sümercede Alpu sözcüğünün karşılığı Gud imiş ve onlardan Çinceye geçmiş. Çincede de Gu veya Gud ile Alpu aynı anlamda... Gud'un İngilizcedeki God kelimesinin eş anlamlısı olduğu belirtiliyor. Tanrı veya kahraman demek… *Gud-alim* diye bir sözcük var, anlamı "yüce öküz" demek. Gud kelimesi bize "gütmek" fiili olarak geçmiş. Gud veya güt bir eylemi belirtiyor ama aslında "sürüye" işaret. Büyükbaş hayvan sürüsüne. Alpu kelimesi öküz, güd sözcüğü ise sürü anlamında…
---

[16] John G. R. Forlong, Encyclopedia of Religions, s. 44.

Tarihin bir döneminde Yunanistan'ın Batı Trakya bölümünda *Alapta* adlı bir yerleşim yerinin bulunması… Wikipedia'ya göre, *Pallene* yarımadasının ötesinde *Acanto* ve *Aretusa* şehirleri arasında bir yerde imiş… Köylere bu isimleri milattan önceki bin yıldan başlayıp milattan önceki 200 yıla kadar devam eden bir süreçte güney Trakya'ya yerleşen *Gauls* veya *Trak* kabîleleri vermişler. *Alapta* için Batı Trakya bölgesinde bir yere işaret ediliyor ama bu bir tahmin. Kimbilir belki de bizim Alpullu, Alapta'dır.

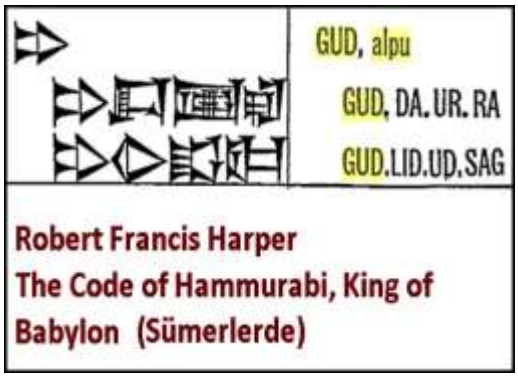

Öyle anlaşılıyor ki Alpu kelimesinin geçmişi en azından 4500 yıl öncesine kadar uzanıyor. Esas olarak Akatlılar ve Ugaritlilerle ilintili. Onlardan Hititlilere geçiyor. İbraniler sözcüğe yeni anlamlar katıyor ve zaman içinde bütün Avrupa'ya ve Asya'ya yayılıyor. Alpu ile bağlantılı tüm sözcüklerinin kökeni öküz…. Güç, kudret veya Tanrı anlamında… Veya boynuz… Öküz, boynuz veya ay'a telmih yapılarak tepeler, tümülüsler, liderler, krallar, kahramanlar Alpu olarak adlandırılıyor. Eski Türkler'da Alpu'nun "Gâzi" anlamına gelmesi de öyle… Gâzi, yani kahraman… Herkesin yapamadığını yapan. Güçlü, kuvvetli, şerefli, Tanrı katına yaklaştıracak ölçüde yararlılık gösteren…

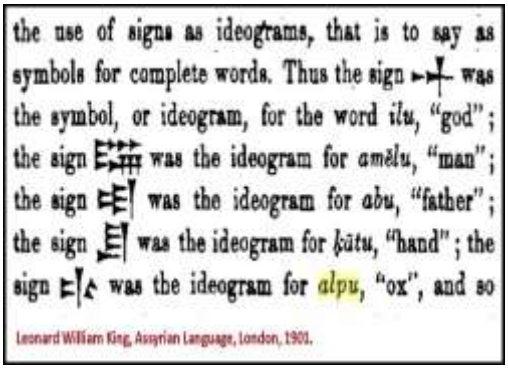
the use of signs as ideograms, that is to say as symbols for complete words. Thus the sign was the symbol, or ideogram, for the word *ilu*, "god"; the sign was the ideogram for *amêlu*, "man"; the sign was the ideogram for *abu*, "father"; the sign was the ideogram for *ḳâtu*, "hand"; the sign was the ideogram for *alpu*, "ox", and so

Leonard William King, Assyrian Language, London, 1901.

Alpullu, Alpiye veya Âlâpiye sözcüğünün ya "sığırı mebzul köy" veya topraklarında "tümülüs barındıran yer" anlamında olması gerek, diye düşünüyorum… Fakat bu adın "sığır sayısının çokluğuyla" ilgili olacağını sanmam. Daha yakın ihtimal "tümülüs"… Sığır sayısının çokluğu nedeniyle yerleşim yerlerine Alpu dendiğine ilişkin bir örneğe rastlamadım. Fakat Alp dağlarından tutun yükseltili, tepelik yerlere Alpu adının verilmesiyle ilgili onlarca örnek var.

Bilimsel ve etimolojik arenadan çıkıp biraz da "duygusal" alana bakalım. Bilim aklımızı çalıştırırken; duygu ruhumuza hitap eder, içimizi ısıtır. Alpu sözcüğünü aklımızla kavrayıp, ruhumuzla ısıtırsak onu daha iyi özümser, onunla daha iyi bütünleşiriz.

Mademki "alpu" sözcüğü "öküz" anlamına geliyor ve tarih öncesindeki insanlar öküzle yaratıcının kudret ve gücünü anlatmak, ona işaret etmek istiyorlardı… Ve mademki on bin yıl öncesinin insanları Tanrı kelimesini piktogram yazısında "öküz kafasıyla" çiziyorlardı… O halde onlar öküzü Tanrı olarak görmüyorlardı. O günkü koşullarda Tanrı sözcüğünü sadece öküz piktogramıyla ifade ediyorlardı. Alpu öküz idi ama, aslında Tanrı'ya veya yaratıcıya işaret idi.

Bu çerçevede Alpu kelimesine yeni bir yaklaşım getirmek istiyorum. Alpu, "Tanrının bahşettiği topraklar" anlamında... Kelimeyi Kerubin meleklerinin koruyup muhafaza ettiği yer olarak da yorumlayabiliriz… İlk insanlar Alp veya Alpu kelimesini Tanrı olarak değerlendirmişlerse Alpiya coğrafik bir nitelemeye bürünür ve o zaman sözcüğü "Tanrıya inanan insanların yaşadığı yer" olarak betimleriz.

Tarihi süreçte Alpu, Alpiye, Alapiye tünellerinden geçerek günümüz Türkçesiyle Alpullu deyişine geldik ama gözümdeki anlamı hâla "Tanrı'ya inanan insanların yaşadığı yer"... Coğrafyaya ad bir kere verilir. Kelimelerde ortaya çıkan nüans veya harf farklılıkları, harf değişiklikleri durumu değiştirmez. Orijinal zamanda belirlenen anlam kıyamete kadar geçerlidir.

Yerleşim yerlerinin isimlerini evet insanlar koyuyor ama aslında o isimileri tabiat ana ilham ediyor onlara veya Tanrı… İnsanlar; yeşili, bereketi, rahmeti, suyu ve bu arada “ölümü” görsünler Yaratıcılarını hatırlasınlar diye... Alâpiye, Alp-Eren, Alp-Arslan, Alp-Gündüz, Alper, Alpu, Alp veya Alp Dağları... Hepsi Tanrı'ya işaret... Tanrı'yı hatırlatıyor bize...